

„Varpas“ išleidžiamas
Tilžėje 20 kiekvieno
mėnesio. Metinė prekė
su prisijungimu:
Rusijoje uždeng-
tose gromatose . 6 rubl.,
Prusose . . . 4 mark.,
Amerikoje ir kitur 5 mark.

VARPAS

Apgarsinimai „Varpe“
kaštuoja už kiekvieną ke-
tvirtai dalį eilutę smulkiu
raštu spausta 20 pfen. arba
10 kap., priimami „Varpo“
išleistuveje Tilžėje
(Tilsit Ostpreussen).

literatūros, politikos ir mokslo mėnesinis laikraštis.

Italpa: Iš seimo susivienijimo lietuvių Amerikoje, -j-a. — Sziaučius ir jo šeimininkštis (juokai), Juozo Korze-
niowskio. — Privatiška ir draugijinė ukės organizacija, Liutas. — Audiatur et altera pars, Atgavivis. — Tėvyniški varpai,
Q. D. ir K. — Mikroorganizmai, Paulius. — Korespondencijos. — Politika, Joniškis. — Muzika.

Isz seimo susivienijimo lietuviu Amerikoje.

Temydamiesi nuo seniaus į musu darbus del
naudos tėvynės, nutėmijame visur vieną labai
liudną atsitikimą, trukdanti geriausius norus: ką
viena dalis brolių užmanys, nors užmanymu butu
kuo naudingiausias ir reikalingiausias musu gy-
venime, kita dalis tą užmanymą visiškai rengiasi
ardyti, stabdyti visaip, jaib tiktai jį nuo įsikuai-
jimo sulaikyti. Taip buvo seniaus, tas pats, su
dide nenauda, yra ir dabar; ne tiktai peikia vieni
kitų užmanymus, bet ir drauge užmanytus sten-
giasi toliaus ardyti, ne daleisdami idant jie kokius
nors vaisius išduoti galėtu. Nė sunkus padėjimas,
nė daugybe nedraugų naudojančių iš musu nesu-
tikimų, nė eilės ryšių kokius mes visi nešiojame,
nieks mus ne išmokino ankanti del naudos mili-
jonų savo asabiškas neužkantas ir norus.

Atliktas Mahanoy Cityje 1 diena Spalinio
penktasis Seimas Susivienijimo Lietuvių Ameri-
koje patvirtino viska, kas augščiau buvo sakyta.
Susivienijimą užmanė drauge visi į Seimą susi-
rinkę — bet gers užmanymus kaip migla išsiskirstė
ir draugai užmanytojai persimaine į nedraugus,
užstojančius vieni kitiems kelią darbuose del nau-
dos tėvynės. Ar-gi iš tikro Dievas jau pradeda
mus bausti už nusidėjimus musu, kad mes nieko
gero sutartėje padaryti ne galime? Be sutarties
vėl mes kaip avys vilkais išsiskirstytos, nė pats
ant savęs atsiremti negalime — bet tarp savę
randame ne draugus, greičiaus norinčius mus pa-
skandžiti, nė kaip ranka pagelbos paduoti. Kiek
galime numanyti, iš rašto patalpįto Vienybėje,
nesutikimą išsauke permaina konstitucijos ir vy-
riausybės Susivienijimo. Suprantame, kad ne
ramu gal buti dėl garbės geidžiančių nustumimas
nuo vyriausybės, ne geidžiama gal but tokiems
ir permaina įstatų konstitucijos, su kuria jiems

buvo gerai, bet ką-gi kalti lietuviai, kad tie per-
dėtiniai, neva apie tautos reikalus besirupinantieji,
iš tikro labai menkai jai naudos atneše. Gal tai
but perdėtinių kaltė, o gal ir konstitucijos — mes
iš tolo stovėdami, ne galime apie tai tikrai nu-
manyti; vienok visiškai turime pagirti tuos, kurie
nematydami jokių vaisių darbų lygšioliskų per-
dėtinių, reikalavo jų atitolinimo nuo vyriausybės,
drange ir su konstitucija. Visur sviete laiko be
permainos viršinikus tautų turinėius didelius, ne-
užginamus nuopelnus darbuose del tautos. To-
kius perdėtinius tauta visada ir visur užstoja,
dovanodama jiems menkus nusidėjimus, daleisdama
jiems kuo plačiausius laukus del naudingų darbų,
bet toki už atitolinima niekada ne pyksta, nė
trukdo darbą kitų, jų vietų užstojusių. Nusipelnęti
prieš savo tauta gal tiktai tasai, kurs dirbdamas
ne garbės sau jieško, bet geidžia, kad darbas jo
butu naudingas del tautos. Tokį darbininką isto-
rijoje Suv. Val. Amerikos randame asaboje
Washingtono.

Pas mus viskas kitaip. Kada šimtai vien-
genčių užgiria koki nors darbą atlikti — dešimtis
užgirimą šimtų suardo, ir giriasi buk tai daro
del gero tėvynės. Teisybė, nėra gero be pikto,
kaip lygiai nėra pikto, kurisai savyje dalelę gero
ne turėtu. Šviežiai užgirtoje konstitucijoje lygiai
gal but silpnos jos pusės, kaip ir užmanymuose
susirinkusių į seimą — bet tokie dalykai turi
buti koplaciausiai perkratomi kritiškai — ant galo
silpnoms pasirodo iš praktikos. Kolaik užgyrimai
permaių ne išbandavoti — per anksti juos peikti,
arba girti, per anksti kolioti ir išjuokinėti užma-
nytojus, ypač tiems, kurie nors mokinėsi pas gar-
siausius mokytojus, bet menkai ką pats te padare
(vide gromata rektorius Dro. Kn. Juodišias).

Penktas šimet tapo atliktas Seimas Susivie-
nijimo — išpuola kad tasai susivienijimas ne
šimet užgimė — bet turėjo jau gyvėti nors

penkis metus — bet ką jisai dėl lietuvių iš tikro gero padarė, mes nieko ne žinome, ne žinome ir kokia buvo jo konstitucija, arba ar užmanė ką lygšioliškieji viršininkai; koki jų buvo mieriiai? Visa organizacija turėjo ne tautiška būdą, bet susivienijimas buvo labiausiai panašus ant paslaptinės rodos Venecijos respublikos, arba ant dingusio jau Rusijos „III skyrio“ cėčoriškos kanceliarijos. Institucija apsvilkusi tautiškais rubais, garsinanti buk ji dirba dėl tautos gero ir užsilaiko spēkomis tautos — negal slepti savo darbų, bet jie turbūt apreiškiami visiems ir visiems turi būti daleista darbus tautu vadovų perkrautinėti, bet perkrautinėti kritiškai o ne insynnacijomis ir negatiškais nupeikimais. Nuo savo vadovų tauta reikalauja naudingų ir vaisingų darbų; apie tai gi, pas kokius mokytojus jie yra mokinėsi, niekam ne rūpi.

Šimetinis Seimas Susivienijimo Lietuvių Amerikoje, vieton sudrutįti neatbutinai reikalinga vienybę — ją visai išarde; vieton padauginimo draugų, senesnius draugus į nedraugus apvertė. Susivienijimas pasidalino į dū Susivienijimus priešingus: Susivienijimą Lietuvių Amerikoje, kurio perdėtinių išrinktas tapo Kn. Burba ir Susivienijimą Lietuviškų Katalikiškų Draugysėių Amerikoje su savo rektorium Dru. Kunigu Juodišium, savo raštais užpuldinėjaneiu ant perdėtinio pirmojo Susivienijimo. Susivienijimas Lietuvių pagal savo išlygas ir išgaliama mieri paskiria: tuotarpu išdavinėjant atsakančias knjgas platjtu apšvietimą tarp lietuvių ir per knjgas kelti tautišką supratimą, ką, kaip galima numanyti iš rašto Ko. Juodišiaus, Susivienijims Katalikiškų Draugysėių laiko už nereikalingą. Kiek galima numanyti iš nutarimo atlikto Seimo, Susivienijims Katalikiškų Draugysėių ne turi mierio tautiško, bet tiktai mierį tikėjimiską. Tarp užgirtų punktų konstitucijos reikia paminėti: § 10 kalbanti: „Jaigu numiršta jaunikis sąnaris, pinigai jo buva nusiųsti į tą draugystę, prie kurios jis prigulėjo, o turtai jo bus atiduoti artimiausiems gyminėms; jaigu-gi gyminių ne turėtu, pinigai bus paskirti ant bažnyčios, arba ant kitokio gero užvedimo.“ Turtai likusie po smert, yra visur po užžiura valstijos ir jais disponavoje valdžia pagal esančius įstatus, bet ne kokios nors draugystės, pagal savo nora. Toliaus tapo užgirta, idant visomis pajiegomis draugyste stengtusi įrengti vakarines mokslinyčias ir parafijališkas skaitlinyčias; ir idant visi sąnariai butu sutikime su lankais.

Prieš tuos užmanymus nieks ne prieštarautu, jai pačiu užmanymu viską galima but atlikti. Dėl įrengimo mokslinyčių reikia pirmiausiai pinigų, atsakančių dėl mokslo rankvedžių ir mokių gerų ir išmanančių pedagogų. Pinigų yra, kaip apgarsjta, vos suviršumi 200 doliarų ir tai rankose

sąnarių Susivienijimo Lietuvių, kurie po iširimui, arba sakant po atsiskirimui uždėtojų susivienijimo Katalikiškų draugysėių negal but priversti daljtis su atsiskyreliais. Išdavima knjgų nupeike pats atsiskirusieji, pedagogų-gi lietuvių nėra lygšiol Amerikoje. Kuom-gi laikysis uždėdamos dabar mokslinyčios? Ar Susivienijims lauks kolaik jo išlygos pasigeris ir tuom tarpų ne atliks nieko naudingo? Bet tai panašu ant patarlės: kolaik saulelė užtekės, rasa akis išės. Sutikims su kaimynais gražus yra, nieks to ne nupeiks — bet užmanytojai sutikimo su lenkais, ne paaiškino mums, ką daryti tąsyk, jai kaimynai sutikimo ne per daug geidžia? Ar pildjti visus paliepimus, kokius kaimynai teiktusi pas mus atsiųsti? Taip vienok nieko lietuviai nelaimėtu, nes visi kaimynai tokius prilygimus, nieko jiems ne kaštuojaneius priims maloniai, ne tiktai vieni lenkai. Ant galo ne parodo mums nė su katrais, nors Amerikoje, lenkais priguli mums taikjtis: su prigulinėiais prie „Zjednoczenie Katolickie“, ar su draugais „Związku narodowego“? Juk lenkai tų dviejų skyrių tarp savę ēdasi ne mažiaus už musu draugystes. Mums rodos, kad reikėtu musu darbuose visada atmjti šiuos žodžius ruteniško dainiaus, pritaikius jo žodžius prie Lietuvos:

Ne pora, ne pora, ne pora

Moskaliovi į Liachovi sluzjti,

no pora dla Litvi nam žiti!

Nieks iš lietuvių ne geidžia nereikalingų vaidų su kokia nors kaimyniska tauta — jaib tiktai kaimynai priežasties ne duos, jai už nora sutikimo, tokiais jau norais mums mokes.

Kas-gi atseina partiskų prietikių tarp Amerikos lietuvių ir jų vadovų, tai nors mes ne norime prisidėti prie vaidų tenai užgymusių, bet kada „Vienybėje“ radosi faktiški užmetinėjamai gyvenime perdėtinio „Susivienijimo lietuviškų Katalikiškų draugysėių“, neteisingumą tų užmetinėjimų prigulėtų nuroditi su pagelba sudo — vieno pavadinimo jų melagingais neužtenka. Be tokio garsaus apsičėistijimo, pagal mus europiečių nuomonę, knjgas Juodišius negal buti vadovų kokios nors lietuviskos partijos. Reikia arba išsėiteisjti prieš tauta, ne tiktai prieš skundžėnius ir klausančėius, arba atsisakyti nuo vadovistes kokios nors dalies tautos. Teplojimas po laikraščėius, neva dėl išsėiteisinimo, visokių koliojimų, ne galėdams ne vieno pertikrjti, tiktai be reikalo piktina žmones.

-j-a-.

Sziauczius ir jo szeiminiksztis.

Luokai,

Juozo Koržėniowskio, pėverte kn. Aleksandrowicz, 1883 m.

Penktas atsitikis.

Barbė ir Šaroškienė.

Šaroškienė (sėdasi). Ir nesigėdžia ši mergelė savę duoti glėbėstuoti! Tai matai kad duktė pasinėusė į

tėvą — kaip anam vien tik girtistė galvoje, tiktai su-
eigos, karčemos, nibrai — tai dukterėlė, vietoje sergėti
namus, čia atsisaukia šeiminkščius iš darbavietės ir
glebėstuojasi. Busi paleistuvė toki kaip kad yra tavo
tėvas, ir P. Dievas jumis nukaltis už tai, kad nepasi-
gailite manęs.

Barbė (verkia). Matusait!

Šaroškiene (įlaidžiau). Nu ką? kodėl nesakai?

Barbė. Ką aš sakysiu, kad matušaitė neleidi man
visą ką išpasakyti. Tai man geriau verkti ir tilėti —
nės pikto nieko nepadariau.

Šaroškiene (gera). Nujau, nujau nebeverk — ir
taip daug turiu vargų ir nelaimių namie dėl tavo tėvo
— tai dar tu nori man padauginti priepuolius. Bet ką-
gi verki? Sakyk man tuojau!

Barbė. Kaip neverkti, kad matušė nuskriaudė tą
teisų berniuką, o jisai vietoje supikti ir bjaurotiesi,
kaip kad kitį daro, arba nuo musu išeiti, dar mamai
pabučjavo ranką.

Šaroškiene. Teisybė, teisybė; aš žinau kad jis
geras berniukas, ir aš jam atmokėsiu už tai, kad jį
sumusziau. Bet delko nežiuri kurlalio, bet prie tavęs
lando? Sakyk man tuojau . . . bet neverkdam.

Barbė. Tėvas nežiuri darbų, visi rupesčiai ant
sprando Gasparo. Jisai dirba dieną ir naktį, kad mes
turėtumėme kasnelį duonos, riejas su šeimina, neleidžia
ją išvaikščioti, o matušė, vietoje atsimokejimo, dar jį
nu . . . musza (verkia).

Šaroškiene. Liaukiesi, aš žinausi esanti staigi, ir
piktai padariau kad jį užgavau, nės jis geras ir darbš-
tus vaikas; bet kodėl tu taip jam rupi. kodėl ir
pati taip graudžiai verki? Kalbėk man . . . bet rau-
doti ar neliausiesi?

Barbė. Ne, neliausios, nes man gėda par ma-
tušę, par tai kad tamsta nemandagi; pašauk jį čion ir
pasakyk jam vieną kitą žodelį už tai, kad jį mamait iš
. . . iš . . . iš mušei.

Šaroškiene. Gerai, gerai, pasišaukusi pasakysiu.

Barbė. Ir už tai, kad manę matušait užgavai,
nės jam tai labjau sopi, ne kaip jo paties veidmušis
(smugis).

Šaroškiene. Tai matai, aš jau jį turiu perprašyti
už tai, kad tavę užgavau? Barbait, Barbait, sakyk man
tuojau kas čia gali buti?

Barbė. Kam man besakyti? ar-gi tai jau pati
matusaitė nenumanai?

Šaroškiene. Bene mili tu Gasparą ar ką?

Barbė. O žinoma kad miliu.

Šaroškiene. Ar ir jis tavę mili?

Barbė. O žinoma kad mili . . . ir labai mili
. . . ir todėl taip dirba del musu, ir visą ką kantriai
kenčia del musu, ir del to anei pusės žodžio nesako,
norint jau nuo pusės metu algos negauna, ir del to
anei mažiausio skurkraščio nepadedą del savęs — o
norint tėvas nieko nedirba ir niekadą namie nesėdi,
tai vienok musu darbavietė turi pirmą vietą šioje uly-
čioje ir šėpa visadą pilna. — Matai mamait, ir už tai
jam par vei . . . vei . . . veidą mušei (verkia).

Šaroškiene (atsistoja ir bučiuoja jai į galvą). Nu,
nu gana jau prisiašarojai — aš tam nesipriešinu —
duktė šaučiaus turi istekėti už šaučiaus, gero darbinjko
ir padoraus jaunikaicio. Gailu tiktai kad Gasparas
našlaitis, ir nežinoma kokių jis tėvų vaikas.

Barbė (šluostidama akis). Gera mano matušaitė!
Bet ar šaučiui reikalingi bočiai? juk jie nieko nepriduos
anei teisingumui, anei tikribei, anei sąžinei. — Dėmė
(ženklas) ir didibė šaučiaus — kurlalio; o visųgeriaus-
sias tėvų palikinas — noras darbo ir blavistė (bučiuoja

jos ranką). Nu matušait! dabar pašauk jį, nės jis gali
tai labai rustus už tai, kad matutė piktauojiesi.

Šaroškiene. Pasišaukusi jam pasakysiu gerą
žodelį, bet to nesakysiu, kad matau jo prisirisimą prie
tavęs, ir kad nieko nerandu tam priešingo.

Barbė. Kodėl tai matušait?

Šaroškiene. Del to, kad jis iš to paliks labai
drąsiu, o įkritęs į mano sunus, kad nepaliktu rambiu.
Nės viriškis, mano vaikel, tai kaip koks skalikas; tolaik
geras, kalaik alkanas; o kaip paėda, tai guli . . . o dar
regėdamas mano daleidimą, paliks ir prie tavęs drąsesnis;
o tai matai . . .

Barbė. Kaip tamsta nori (į šalį). Tai aš jam
ir pati pasakysiu . . . kas tai kaiti, kad jis truputį
daugiau pradrištu? (balsiai). Pašauk-gi jį matušait!

Šaroškiene (tarpdurije darbavietės). Gasparai!
Gasparai!

Szesztas atsitikis.

Tie patys ir Gasparas.

Gasparas (įeina drovus). Ką tamsta man liepsi?

Šaroškiene. Klausyk mano vaikel! Tu žinai, kad
aš esmi staigi, o kuo labjausiai tadą, kadą manę tas
paleistuvis, mano vyras, išveda iš kantribės. Nu tai
matai, kadą jau supikstu, o vargšui nedaug reiki kad
supiktu, tai kartais taip kaip tai sakant . . . (rodo
kaip muša į veidą).

Gasparas. Tai niekų vieta, niekų vieta.

Šaroškiene. Aš žinau, kad tu teisingas ir geras
bernas, kad del musu teisingai dirbi — ir del to,
matai, norėčiau tau pasakyti, kad aš nepikstu už tavo
kalčią, bet ir tu užmiršk manąją.

Gasparas. Kam man tai minėti! ir kam čia
tamsta apie tai bešneki, labjausiai kad Barbelė taip
stebisi į manę (žiuri į ją — Barbė jam rodo, kad jis
apie tai nešnekėtu). Kaip Dievą myliu! norint mano
snukis taip turėtu sutįti, kaip kad mūsų žydų kišenis,
tai ir taip to neminėčiau.

Šaroškiene (duodama jam ranką). Nu, esi geras
vaikas — tiktai regi, nereiki taip palikti darbavietę,
kadą manęs nėra namie, kadą iš kiutinu įieskoti to
pasileidėlio savo viro. Ir Barbutės negaišyk, lai jį
siuva — mergaitė turi dirbti, o ne šnekėtiesi su šeim-
niškiais, labjausiai iš taip arto.

Gasparas. Kaip aš norėčiau kad Barbelė nieko
nedirbtu (nežiuri į ženklus Barbės), kad vien tik sėdėtu
ant kanapkos kaip koki poni ir adatų nebaditu savo
pirsteliu; aš norėčiau už ją atidirbti, norint par tai
nesumerkčiau akių par kiaurą naktį. Jau bus pilnin-gi
metai, kaip aš tamstai taisausi šį-tą pasakyti, bet Pa-
tolaik bijojau, nės tamsta par staigumą . . .

Šaroškiene (mušdama jam parpetį). Nu, nu
Gasparėl, atleisk man kalčią, aš daugiau to nebe-
padarisiu.

Gasparas. Tamsta manęs persiprašai (griebia jos
ranką ir bučiuoja). Ačiu labai žemai tamstai ir Bar-
belei, nės už tikro jį už manę patarė gerą žodelį.

Barbė (tilomis). Tilėk, taip nekalbėk!

Gasparas. Aš tamstos noriu prašyti vieno daigto.
Jau jai kadą tiktuosi tamstai užsirutįti, o tiesą sa-
kant, tai nesunkus juk daigtas turint tokį virą — tai
aš prašau . . .

Šaroškiene. Ko? ko?

Gasparas. To, kad tadą tamsta tiktai manę muš-
tumei, norint taip par veidą iš vienos ir kitos pusės,
bet ne Barbelę, kadą-gi tai man šimtąkart labjau sopi.
Matai tamsta, kad čia skaudu arba čia (rodo į žandus
ir į sprandą), tai vis menki daigtai. Bet kad čia
suskausta (rodo į širdį), tai tadą žmogus yra nelaimin-

gas, o aš nenorėčiau tapti nelaimingu par tamstą, nės tamsta esi motiną Barbelės, o aš duočiausi užmušti už tamstą, o už Barbele duočiausi ir užmušti ir nušauti.

Šaroškienė. Nu jau, nu, bernel, aš jau žinau visą ką ir . . .

Gasparas (ištempęs ausį). Ir ką?

Šaroškienė (glando jo galvą). Ir nepikstu.

Gasparas. Tamsta nepiksti? ir daleisi? ir aš galėsiu bent kartą tamstą pavadinti motiną, o Barbele. norint tamstos akyse, Barbutė! — Dieve tu mano, kas tai atsitiko! (pridengia sau akis, Barbė ima jo vieną ranką, o Šaroškienė antrą). Bet leisk manę, Barbait! leisk manę, matušait! Aš juk našlaitis, nieko taip niekadą nevodinau, nieks manęs nemilėjo, o dabar — o dabar taip esmu laimingas, kad gatavas esmu ką pikto pasidaryti — geriau eisiu prie darbo — už jumis, del Jusu dieną ir naktį dirbsiu, kad tiktai ta laimė nepabėgtu, kad ryto neišgirsčiau: vis-tai tą tiktai sapnavai, Gasparėl! (Sprunka laukan.)

Septintas atsitikis.

Šaroškienė ir *Barbė*.

Šaroškienė. Geras bernuzelis! Ak kad tai tavo tėvas butu toks! Bet jam darbas nė ant seilės.

Barbė. Matušait, aš noriu vieną daigtą pasakyti.

Šaroškienė. O ką man pasakysi? Nori užstavinėti tėvą, tai tavo reikmenė, ir tu geras vaikas, bet jau pati matai, kad aš nelaiminga.

Barbė. Man rodosi, kad tamsta, matušait, esi staigi akivaizdoje tėvo. Ar-gi negeriau butu, pasiprašius pagelbos Dievo, buti kantrią ir gerą del jo — tai jis gali pagerėtu?

Šaroškienė (liudna). Jau aš, dukterait, visaip kaip mėginau, bet nieks neprisideda. Kam matai ta baltakė (arielka). Pamėgsta, tai tas pradėjęs laistyti savo protą, ant galo užlieja ir savo sąžinę. O juk jau laikas nebetoli, kada tam prakeiktam žydai reikės užmokėti tris tukstancius auksinų. Aš rinkau, ir bučiau visą ką surinkusi. O dabar tiek tiktai teturiu, kiek galėjau kaip vogte nuo jo pavogti ir padėti į žmonių banką — tai tikrai neišpuls nė trečiai dalei skolos.

Barbė. Ak tu Dieve brangus! tai tas pašėlęs žydas pagatavos ir mųsu klėtką parduoti ir . . .

Šaroškienė (pašoksta). Mano kruviną darbą! malonus tu Dieve — bet man to nekalbėk, nės kaip aš pamislįju, kad visą kas gali nueiti šunies taku, tai nebetveriu iš piktumo.

Barbė. O kad aš dabar sugreibčiau kur tą padukelį, pasileidėlį, tai aš jam akis iškabjčiau.

Asztuntas atsitikis.

Tie patys, Šaroška ir *Gurkšnis*.

Šaroška (atidares duris sako). Bukite sveiki, draugai, lik rytojaus! (Išlitinuoja girtas, skribėlė ant vienos pusės pakreipta, vieną ranką apkabines Gurkšni, kurs kartu su juomi įeina.)

Šaroškienė. Nu pasileidėli, ant galu galo atsiradai!

Šaroška (traukiai). Eija, eija!

Šaroškienė (kurią suturi Barbė). Eija, girtuokli, tingini, paleistuvi! Aš tau duosiu: eija (Barbei), leisk manę!

Šaroška. Rožait, atmik — aš tau aprodau savo brangiausį bičiulį — o šitai Šaroškienė, mano pati, gera žmona.

Gurkšnis (linkčiodamas galvą). Esmu Baltras Gurkšnis, bičiulis tamstos vyro.

Šaroškienė. Bičiulis prie stiklo smarvės (šnapškės) — tokius bičiulius lengvu rasti.

Gurkšnis. Tokius sunku rasti, kurie visus per gėrę, vieną-kitą dar nuvestu namon. O tai bene duk-

terėlė — o kaip grazi; sveikiau, sveikinu. Tiktai ką šnekėjome apie mergaitę, vaikščiodami po sodną, ir pasakysiu tamstai . . .

Šaroškienė. O aš tamstai pasakau, kad eitumei laukan — ir gana.

Šaroška. Rožait, atsibusk ir tilėk, nės po šimtu velnių, kaip susuksiu — eija! Meilus mano bičiuli — tai mano pati — gera žmona — o ši dukterė Barbutė, kurią tamstai bičiuli pažadėjau į pačias — glebėstuok ją!

Šaroškienė. Į pačias? Tokiam pat girtuokliui, kaip ir tu pats?

Gurkšnis. Matai, tamsta, ne tas girtuoklis kas geria, bet tas, kas pasigeria.

Šaroška. Išmintingai šneki; Rožait, mylėk jį už tėtai, o aš tuomi tarpu eisiu nugulti (sviruoja prie kanapkos).

Šaroškienė. Eikite po velniais abudu — o aš nelaiminga!

Šaroška. Taip tai mano bičiulait! (sėdasi). Del Barbutės musu sątartis pabaigta, bet kas bus su žydu, tai . . . tai . . . aprodau savo pačią — ji gera žmona, o tai . . . eija! (užmiega). [Toliaus bus.]

Privatizska ir drauginė ukes organizacija.

(Taša.)

Privatizskų ukių sistema negali prigulinti užganėditi kolektyviškų reikalų, vienok jįjėtuom užsiima, delto kad drauginė sistema neįstengia pilnai aprupiti visų tų reikalų: buvo laikas, kada net tiesos parėdkas buvo daromas privatizskai, dabar privatizskos ukės aprupina nedaugelį koll. reikalų vietinių, luomiškų ir k., paveizdan, yra privatizskos mokslinycios, spekuliatyviska assekuracija, geleziukeliai, bankai etc. Iš privatizskų ukių labjausiai čion tinka akcionerių kompanijos, kurios savo technika ir ekonomika netiktai ką nestovi žemiaus, bet dar apeina drauginę ukę. Bet, kaip sakiau, privatizskų ukių sistema netinka del aprupinimo kolektyviškų reikalų, nes nekurių jįjė suvis negali aprupiti, kitus-gi blogai aprupina: 1) svarbiausia kolektyviską reikalą — tiesos reikalą turi užganėditi valstija (draugė ukė), nės tik čia yra garantija, kad tas reikalas bus gerai ir teisingai užganėdijtas del visų ir kiekvieno; drauginė sistema reikalinga ir del aprupinimo daugumos vietinių ir kitų kolektyviškų reikalų: juo daugiau žmonių jaučia kokį reikalą, juo labjaus reikalinga drė sistema del jo užganėdinimo; tik reikalai mažų grupų, ypač luomiški, kartais su nauda gali buti aprupiti privatizsku budu; bet kiekvienam sykyje reikia gerai apsprėsti, kokia sistema tam dalyke bus geresnė, nės net technikos permaina daro naudingę drauginę ukę (vandens pravedimas miestuose);

2) prie privatizskos sistemos, nežiurint ant jos techniško ir ekonomiško naudingumo, draugija

daug kenčia delei blogos padarytų daigtų kokybės (keliai, tiltai);

3) daigtų pagaminimas del užganėdinimo kolektyv. reikalų reikalauja daug spēkų ir kapitalo, kurie koncentruojasi vienose rankose, per tai kyla monopoliai (geležinkeliai);

4) didesnė šitų reikalų dalis — tai toki svarbus del žmogaus reikalai, kad reikalinga pasitikima garantija, kad jie bus prigulniečiai užganėditi; privatiška sistema negali duoti tokios garantijos, nes joje viešpatauja noras ko didesnio pelno; ji nedarys geležinkelio, neuždes pačtos ar mokslinyčios ten, kur ji nesitikės iš to pelno, tuom tarpu tie dalykai neatbutinai reikalingi žmonėms. Žinodamas vėl daugumas žmonių ekonomiską padėjimą, žemą apšvietimo laipsnį ir mažą atsakymo jausmą, gali tikrai tvirtinti, kad viena draugijos dalis negali, neturi turto, kita neturi išmanymo ir spēkų, kita valios (vaikai), kad galētu pagaminti sav įrankius, medegą dėl užganėdinimo svarbesnių savo reikalų. Todėlei juos turi aprupėti draugijinė ukė, ypač priverstina; arba retkarčiais labdaringa.

Draugijinių ukių sistema. Laisvos draugijinės ukės. Draugijinių ukių sistemos uždava — tai pašalinti negerumus ir aštrumus ir papildyti tuštumus privat. ukių sistemos; šitą uždavą pildo visokios draugijinės ukės, kurių abelna idėja tai sądarbystos (kooperacijos) idėja. Sądarbysta duoda geresnius ir daugesnius rezultatus, nei tie, kurie butu tada, jaigu tie patys žmonės dirbtu kožnas sav skyrium, tą patį reikia pasakyti ir apie kapitalus; štai kur guli priežastis stiprumo didelių ukių prieš mažas, čia guli ir abelnas motyvas, kuris valdo visas draugijines ukes, o ne reikalų ypatybes. Draugijinės ukės, pagal tai kaip jos atsiranda, dalinasi į dvi dali: laisvos ir priverstinos. Laisvos draugijinės ukės pasidaro per laisvą sutarmę atskyrių individų, kurie supranta, kad, suvieniję spēkas ir kapitalus, galės geriaus užganėditi savo reikalus. Drauge su asabiško intereso motyvu čia reikia ir draugijiniai naudingi motyvai: vietoje asabiško principo, izolyruojančio žmonių interesus, čia reikia solidariskumo principas surišantis individualiskus interesus, čia reikia supratimas ir doriškas pajautimas savo pareigų, nekuriuos tikėjimiškos priežastys ir t. t.; patsai asabiškas interesas čia susiminkština: privatiška ukė, įstojanti į draugijinę, turi atsisakyti nuo tvirto elgimosi pagal savo privatišką interesą; ji negali datirti pilnos ekvivalentystės tarp savo aukų ir pelno, nės draugijinės ukės aukas ir pelną sunku ir negalima išmieruoti, sulygiti su aukoms ir pelnu atskyrių ukių; čia kaip pelnas taip ir aukos dalinasi pagal sušnekėtą maštabą ir žiurisi kad butu geroje proporciijoje visos draugijinės ukės aukos su visu jos pelnu. Žodžiu

kalbant, čia siek tiek užtėmytinas komunistiskas ukės budas. Laisvos draugijinės ukės tinka: 1) del aprupinimo luomiškų koll. reikalų; priverstina drė ukė netinka čion delto, kad nevisi vietiniai žmonės priguli prie tokios ukės, bet istorijoje randame ir tokius paveizdus (bažnyčia); 2) taip-pat del užganėdinimo nekurių kitų kolektyviškų reikalų: yra draugijiniai bankai, assekuracija ir t. t. Bet šita forma drės ukės dabar mažai išsiplatinusi, nės daug vietos užima priverstina drė ukė ir spekuliatyviskos draugystės. Del pasisekimo ir išsiplatinimo šitų ukių reikalinga gera juridiska jų reglementacija; labjausiai reikalingas, kaip parodo praktika, įstatas, kad už bendrijos skolas atsako sąnariai netiktai savo įnašais, bet solidariskai visu turtu. *)

Priverstinos draugijinės ukės.

Kitos nepalyginamai svarbesnės draugijinės ukės tai priverstinos; jos paremtos ant autoritetiško, priverčiančio įsikišimo augštesnės, pirmiausiai valstijos valdžios į kitų ukių sferą, ant nusileidimo asabiško intereso prieš draugijos siekius, t. y. augštesnėji valdžia, kad dasiekti kokį draugijos siekį, priverčia kožną, žmogų prisidėti prie viso — taip pasidaro draugijinė ukė. Tie draugijos siekiai apima išlygas buvio geatės ir individo, kaipo gentės dalies, išlygas lavinimosi visos tautiškos ukės, ergo, ir privatiškų ukių sistemos, taip-gi jie apima ir doriškus siekius. Tiktai priverstina drė ukė gerai aprupina svarbesnius kolektyviskus reikalus. Skyriai priverstinų drių ukių: 1) didžiausia ir svarbiausia ukė tai valstija; ji užveda, tobulina ir apgina tiesos parėdką ir juridiską pamatą sistemos laisvos konkurencijos; jiji užžiuri kitas draugijines ukes ir patį užganėdina nekuriuos kolektyviskus reikalus; jiji tai didžiausias plotas vietinių ir kitokių kolektyviškų reikalų; 2) kartu su valstija gyvena kita svarbi ukė, mažiaus-daugiaus neprigulinti, kurios sfera vienok mainosi istorijoje — bendrija, plotas artimesnių vietinių reikalų; 3) tarpe valstijos ir bendrijos stovi provincija (gubernija), apielinkė (pavietas) ir kitos. Draugijinės ukės, kurios veikia arba kaipo atskyrios neprigulniečios ukės, arba valstijos dalys; 4) del užganėdinimo nekurių kolektyviškų reikalų pasidaro tam tikros formos draugijinės ukės: didžiausias istoriskas paveizdas — bažnyčia, kurios pertaisymas į laisvą draugijinę ukę jau visas šimtmetis yra svarbiausia civilizuotų tautų uždava; del assekuravojimo pasidaro susivienijimai su priverstinu įstojimu, taip-pat del melioracijų ir t. t.

Valstija, bendrija, provincija, apielinkė — tai tokios priverstinos ukės, del kurių prievartos

*) Plačias apie šitas ukes žiurėkite mano str. Šviesoje „Apie bendroves“.

principas yra absoliutiškų momentų jų buvio; prievartos reikalingumas aiškus iš šių dalykų: viena žmonių dalis per daug žiuri ant savo asabiško intereso, kita nesupranta, kad suvienijus spēkas, galima daugiau naudoti turėti, kitą vėl neturi prijautimo draugijiniams reikalams; delei visų šitų priežasčių be privertimo draugijinė uke nepasidarytu, o pasidariusi blogai funkcionuotu; iš kitos pusės, tiesos apgynimas ir kiti svarbesni valstijos reikalai — nemateriališki; čia negali tvirtai ekonomiškai apspresti jų vertės ir didumo pelno, kokį turi kožnas individas iš aprupinimo tų reikalų; tie valstijos darbai, pagal savo prigimti, negali būti nupirkti ir jų vertė nepriguli nuo prekių regulatoriaus, reikalavimo ir pasiulos; — daugelis valstijos darbų negali būti parodyti, kaip aiškiai naudingi kiekvienam žmogui, tuom tarpu jie neatbutinai reikalingi visai draugijai, — tai-gi del jų išpildymo reikalinga prievarta.

Ant galo, tuose atsitikimuose, kur maž-dang gali apspresti ir sulgyti aukas su pelnu, reikalai, draugijinės ukės aprupinami, yra taip neatbutinai reikalingi kiekvienam žmogui, kad ji turi užganėditi visų ir kiekvieno tuos reikalus; draugijinėje ukeje nėvienas negauna už savo aukas suvis atsakančio pagal prekes ir rinką pelno; tiktai draugijinė uke už visas savo aukas turi gauti atsakančią pelną, ką aiškiausiai matome valstijos ukeje, kur yra konstitucionališkas biudžetas; kad užganėditi kožno neatmestinus reikalus, reikalingas privertimas. Todelei draugijinės ukės ankos susideda iš mokesčių, kurias žmonės deda pagal turta, pagal išgalėjimą mokėti, o ne lygiai, naudotis-gi iš gautų rezultatų turi būti daleista, taip ir esti daleista, kožnam kiek reikia; esti ir kitoki padalinimai aukų ir turto, bet abelnai kalbant, idėja liekti ta pati — aukas ir pelnas draugijinėje ukeje dalinasi ne pagal vienokį maštą. Čia jau aiškus komunistiškas ukės budas. Tenepyksta skaitytojas už tokį žodį, nes tai yra terminas, kurį negali apmainyti ant kito. Žinome, kad socialistai reikalauja, kad kiekvienam žmogui prigulėtu visi jo darbo vaisiai; komunistai-gi reikalauja, kad kožnas dirbtu pagal išgalėjimą ir naudotusi iš vaisių pagal savo reikalus; kada gminas deda mokesčią ant mokslinycios (arba ant sudžios arba kitą kokią). Pagal kožno gyventojaus turta, taip kad nekurie nieko nededa, o leidžia į mokslinycią kas nori, ir tas, ką nieko nedėjo — tai čia aiškus komunistiškas principas; arba mieste, padekime, ant pravedimo vandenio deda mokesčią kožnas pagal turta, o naudojasi vandeniu kiek kam reikia, nors kitas plikas neturtėlis nieko nemokejo.

Priverstina draugijinė uke turi užimti vieta privatiskų ukių, arba laisvų draugijinių ukių situose kartuose: 1) jaigu individo norai ir jie-

kiniai gali išnaikiti laba, reikalanjama draugijos siekiu, ypac jaigu individo labas per priversta įstojima į draugijinę ukę nepasimažina, arba dar pasidangina; 2) jaigu negali uždransti individams naudotis iš gerų rezultatų draugijinės ukės, pagal jų prigimtį, tada geriaus priversti įstoti į draugijinę ukę ir nešti aukų dalį; taip antai dideli miestai užlaiko tam tikrus žmones, ginančius miestą nuo gaisro, kad ir koks miescionis nemokėtu ant užlaikymo tų sargų, bet atsitikus gaisrui, jie turi giti ir jo nama, kad apgiti kitus; todelei teisingiaus priversti kožną mokėti tam tikrą mokesčią; 3) kada žmonės nemato sav naudos iš kokio darbo: a) užganėdinimas nekurių labai svarbių reikalų neduoda atsakančio ekvivalento (pataisymas upės vagos, padarymas geležinkelio užuočioje vietoje); b) nekurių labai naudingų darbų žmonės nedaro delei stokos žinių, išmanymo ir iniciatyvos (bulvių įvedimas Europoje); c) kiti darbai suvis nežada naudos del individo (moksliskos ekspedicijos); d) ant galo kiti žada labai tolimą nauda, kurios individas nenori laukti (girinė uke); 4) kada aiški didelė ekonomija aukų (išsklojimas akmenimis miesto ulyčių). — Kituose-gi atsitikimuose reikia kožną kartą gerai apspresti, kuri ukės organizacija bus geresnė ir naudingesnė.

Valstija, kaip draugijinė uke.

Valstija tai geriausia forma priverstinos draugijinės ukės, iš kitos pusės, jiji yra vienas iš faktorių išdarbystos, drauge su gamta, darbu ir kapitalu, jiji reguliuoja turtų padalinimą, drauge su konkurencija ir papročiu, ką ji atlieka, įvesdama ir pildydama tiesos parėdką, imdama mokesčius ir pati vesdama ukę; jiji duoda plotį ir įtalpą konkurencijos principui, duodama įstatus apie asabišką laisvę, savumos tiesą, įpėdinių tiesą, sutarmės tiesą ir apie taip vadinamas „gautas tiesas“. Jos pagelba, kaip išdarbystoje taip ir turtų padalinime, turi būti apmokėta mokesčiais, kurios todelei yra reikalinga aukų dalis.

Istorijoje mes randame nevienokią valstiją, pagal jos siekius ir darbus; šitas faktas rodo mums, kad mėginimas principialiskai ir ant visados tvirtai apspresti ratą valstijos veiksmo, arba kalbant ekonomistų žodžiais, darbo padalinimą tarp valstijos ir kitų ukių, neturi jokio pamato. — Bet del visų laikų galime parodyti du organiskų valstijos siekiu, tai-gi ir dvi grupas jos darbų: 1) siekis įvedimo ir apgynimo tiesos ir stiprybės ir 2) siekis kultūros ir turtingumo. Šitodu siekių negali atskirti, juodu vienas nuo kito priguli, bet pirmasis - svarbesnis; geras jo dasiekimas padeda eiti geryn daugeliui kulturiskų interesų; pirmąjį siekį turi aprupiti skirtingai vieną valstija, kitos-gi ukės tik per valstijos delegaciją gali padėti jai ir papildyti jos veiksmą.

jaigu valstija nori likti valstija, tai ji pati turi atlikti tą tiesos reikalą ir todelei istorija mums nerodo pavyzdą tokio didelio skirtumo valstijos funkcijose šitoje sferoje, kaip sferoje kultūriškų ir turtingų interesų. Antras siekis (kultūros ir turtingumo) — tai duoti pagelbą žmonėms atlikti gyvenimo uždavus ir dasiekti naudojimosi kultūros gerais rezultatais, o taip-gi duoti išlygas dėl išsilavinimo patstovio, neprigulinčio individo; šitas paskutinis siekis, bėgant laikui, darosi vis svarbesniu dėl valstijos, per ką ji gauna vis labjaus komunistišką budą (kurį dabar labjusiai matome šeimynoje).

[Toliaus bus.]

Litas.

Audiatur et altera pars.

Rusiškame laikraštyje „Sviet“ keliuose numeriuose (pradedant nuo 30.) koks-tai bevardis rašo apie ateinančią karią su Vokietija. Jisai pripažįsta, kad be karės niekaip neapsieis, kad ši dvi tautos — rusai ir vokiečiai, turi susipešti, ir tai susipešti baisingai ant žut ar but.

„Rusai, sako, gerai supranta, kad jaigu Vokietija juos įveiktų, jaigu atplėstų smota žemės nuo vakarų ir atskirtu nuo Baltiko jurių, tai sykiu atstumtu Rusiją ant dviejų šimtų metų atgalios, ką galima butu pripažinti už politišką smėrti, nes Rusija turėtu pradėti darbą savo civilizacijos vėl nuo pradžios.“

Rašytojas šių žodžių pripažįsta, kad vokiečiai augščiaus stovi už rusus ne tiktai karės dalykuose, bet ir vokiška kolonizacija viso vakarinio Rusijos pakraščio, kuriame, karei parėjus, ras daugel sau pagelbos. Šitai pripažįdamas jieško jisai ir iš savo pusės ginklo, kuris daleistu įveiktų vokiečius. Tokiu ginklų skaito jisai pirmiausiai vokiečių su Francuzija nesutikimą, per kurį turės jie but perskirti į dvi dali, tikėdami kad Francuzija norės jiems atkersjt už Elzasą ir Lotaringiją; antru pagelbniuku jisai skaito ekonomišką Vokietijos silpnumą, per kurį jį negalėtu vest ilgus karės; tiktai trumpa o smarki karė galėtu įveikt rusus; bet jaigu jį persitrauks truputį ilgiaus be jokios atvangos, tai Vokietija subankrutuos, nes ekonomiška jos gėrybė daugiausiai priguli nuo Rusijos, duodančios jai maistą ir vietą pardavimui visokių anos fabrikiškų išdarbinių. Žinomas daigtas, kad šios gyslos vokiečių turtingumo turėtu laike karės nutrukti.

„Vokiečiai, rašo jisai toliaus, negal tikėtis ant to, kad užgriebe Lenkija ir Lietuva, rastu tenai gana maisto dėl savo armijų, kaip tai buvo Francuzijoje, kurią kiša mums (rusams) į akis, tarydami, kad jaigu jie apgalėjo francuzus, nežiurint ant jų augštesnio apsvietimo ir ekonomiško padėjimo, tai su mumis ner ką nė šnekėt. Kad jiems (vokiečiams) ir pasisektu užgriebti Lenkija ir Lietuvą da nedasilitėtas ranka karės (ko dabar negal buti per įtaisyma svarbas sistemo apginimo ant Vyslos ir kitur), tai ir tada Lenkija galėtu išpenėti jų armiją, skaitant geriausiai, ne ilgiaus trijų mėnesių, o smiltingoji-pelkinė Lietuva sykiu su Baltaja Rusija da mažiaus; paskui-gi reikėtu kiekvieną smotelį džiovytos duonos atnešt į šitas išbadėjusias provincijas iš Vokietijos. Mes ne turtingi francuzai ir jai kokiu nors budu mums reiktu atsitraukt prieš vokiečius, tai tegul jie žino, kad palikdami savo vakarinius ir kitas provincijas, mes ten išdegisime ir su šaknimis išdildysime viską, ką tiktai galėsime išdegti ir išdildyt, — mums jau ne pirmas sykis griebtis už tokio amato (ant jo savo persargoje francuzams, nurodė ir Leroy-Beaulieu): už jo stvėrėsi 1708 m. Petras Didysis Baltoje Rusijoje, „apnuoginęs“ ją priešai Szvedus, už jo-gi stvėrėsi rusiškas muzikas 1812 m. prieš francuzus (sakysime nuo savės — bande kaip kur Lietuvoje kazokai ir laike lenku maisto 1863). Ner prie-

žasties ir dabar mums kitioniškai elgtis: rusų žmogus pasilikta vis tas pats. Priversti atsitraukt (vokiečiai ant to ir tikisi) mes degisime viską — ir miestus, ir kaimus ir javus, — viską, pradėdant nuo turto vokiškų kolonistų ir svetimžemių ūkinjū (žinoma, kad nuo jų pirmiausiai ir pradėsime), kaip dalyje Lenkijos už Vyslos, taip ir visame vakariniame Rusijos pakrastyje. Tada gi išeidami mes gadjims tiltus, geležinkelių šulinius ir visus geležinkelius; naikjims svirvus, fabrikius ir visus vežamus daigtus (podvižnoi sostav), kurių nepaspėsime nutraukt sau į užpakali. Tuo pačiu laiku mes gadjims ir pliantus, kurių teisybė, tiktai da didesni ir tie apieisti, o prastų kelių ir gadjt nereik, juos pagadjs už mus dargana ir įurvyvas. Mes smegenų nedžiovjisme, kaip kada tai francuzai, tardami: šita karė Napoleono, o aš rojalistas arba republikonis; francuzų ūkinjū sunku buvo atsitraukti nuo savo anžias surinktu gerybių, čionai ir jo sodelis ir plan-tacija vivnuogu, įtaisyta rankomis kelių genčių, ir dailus namelis su ugniaviete, kur stovi garbėje senio sostas ir senės vindelis, viskas tas dėl francuzų ūkinjū yra brangi, šventu daigtu, jo liekana, viską tą sunaikjti savo-gi rankomis tikrai gaila: gal da šiaip taip užsilakys per priešinjū užpuolima. O mus ūkinjū, ypač bultrusiu ko gailėtis, jai jisai nuo senovės gyvena duminėj pirtelej sykiu su vistonimis ir parsais? Czionai tiktai viena tradicija: jai priešinjks eina, imk nuo tėvų kapo sauja žemės ir skaruli po pažastė, kirvj už juostos, šakia ir spragila į rankas, užleisk ant visko kaimo raudoną gaidiką, kad priešinjkiu netektu ir bėgk į girią, lankdamas laimingos valandėles, kad pastverti kur neapsargu priešinjka ir apsieit su juom „saviškai“ be gaillesties. Šzita tradicija labai tvirtai laikosi tarp rusų svietoviuose jo sluoksniuose (bultrusiai vargiai bo prisilaikotos nuomonės?). Ak ne dovanai Europa vadina mus barbarais!

Skaitant šiuos žodžius, reikia stebėtis, kaip galima dabar — pabaigoje 19 anžiaus tokius barbariškus dalykus rašyti! Tarytum rašytojas šitai dėl apjuoko savo tautos parašė, bet iš atsiliepiamų tikrų rusų, skaitančių šiuos žodžius, visai kitionišką reikią turėt pažiūrą, nes jie sako, kad tai rašė žmogus tikrai suprantantis dvasią rusų.

Užtai-gi lietuviai ir lenkai turi pamjgt, kad ateinančioj karėi rusų su Vokietija, musu meilus globejai rusaj gal mus visus išnaikjt sykiu su mus turtu, kad nepatektume gyvi į baisias priešų rankas, kurie nors ne mus broliai, bet ne naikjs dovanai musu turtu ir negins mus dvasiško peno saviškoje kalboje. Turime žinot, kad jai ateis tokia baisi gadynė, turėsime paslėpė kaip nors savo turtus, pritinkančiai priimt tokius mielaširdingus mus geradėjus, kurie nori mus visai išlešiuot nuo veido žemes. Turėsime tada ir mes bėgt į girias (nes rusai sudegjs mus namus) ir iš ten paslaptomis užpuldinėt ant tu, kurie norės mus išnaikyt; pagavė kuri iš tų geradėjų galėsime ir mes apsieit be jokios gaillesties, kaip tai ans rusas liepia daryt su savo priešais. Saugok mus Pone nuo draugų musu, o nuo ne draugų jau patis atsigisime! Matomai mums reikia gjtis niotik nuo ne draugų, kiek gjtį savę ir turtus musu nuo musu draugų valdžių - apgitojų.

Ar taip liepe mums darjt Sviet?

Atgavivis.

Tevyniszki varpai.

Ka sakė Kachanovas pasiuntiniams Vilniaus miesto Rodos. Teisybė, kurią išgirdo žydai. Lietuvos laimė nelaimėje. Iš persekiojimo lietuvystės. Melaginga kaimynų nuomonė apie mus. Mus „sungalviai“. Ar negalima butų jų apmaljėti.

St. Peterb. Vied. rašo, kad pasiuntiniams Vilniaus miesto Rodos, atėjusiems pasveikiti Kachanovą su naujų vardu artilerijos gendroliaus, tas-pat Kachanov užminė apie miesto reikalus. „Neturime — sako — iksiol žmoniško namo dėl teatro; svarbumas ir reikalingumas tokio namo

jau seniai nuspeštas, vienok tas dalykas pasibaigė vien tik sprendimais, komisijomis ir susstatymų beveik neišpildomų užmanymų. Daėjo iki manęs, o ant galo dasiekė jau ir toliaus, buk dalykas namo del teatro prasitęsęs tiktai delto, kad Vilniuje teatras maskoliškas. Netikiu tam ir laikau tai už apskelbimą, nes niekaip negaliu sutikti, kad senovės maskoliškame mieste maskoliai, tikri padonys savo Monarcho galetu to dasileisti.“

Nežinau kam čia stebėtis: ar begėdiškam drasumui Vilniaus diktatoriaus, mislijančio, kad gali priversti visus sykiu su juomi vaditi Vilnių senovės maskolišku miestu, o šiandieninius jo gyventojus tik maskoliais, ar vėl paikam naujo artilerijos gendroliaus įtikėjimui į teisybę ir šventinybę savo tų žodžių, delto pereisiu prie tolesnės tšos Kachanovo kulbos, pritaikytos tam tyčia prie žydų: „Visuose Europos miestuose žydai stengiasi neatsiskirti nuo kitų genčių draugijos dalykuose; pas mus atbulai. Žydai, priešindamiesi visokiems valdžios siekimams, stengiasi užlaikyti savo skirtinybę. Jau nenoriu tik užmįti nieko apie žydų stačiokumą — jis pasibjaurėtinas. Jus paliekatė vaikus be jokios priežiūros; jie slankioja kuopomis po ulyčias, painiodamiesi einantiems ir važiuojantiems; paugėje-gi užsiima tiesiog piktadėjyste. Ant galo niekur sviete negali užtėmyti taip bjauraus prajovo, kaip žydų mynia, susirenkanti tuojaus, jaigu atsitikime kokiam prikibęs yra žydas. Jie visur lenda; bet kuopuotis ir veikti tylomis, trukdant policiją ir stengiantės ištraukti iš jos rankų sugautą ant piktadėjystės žydą, supainioti apystovas ir užtemditi dalyką — tai įpatybė vien tik žydų mynios“

Toliaus persergėjo žydus pasiuntinius, idant tuose dalykuose apšviestų savo vientikius, nes nė vienas toks peržengimas draugijos rėdo nebus atleistas.

Kokiu budu Kachanov, vadįdamas Vilniaus gyventojus maskoliais, toje-pat valandoje atsiminė, kad iš jų reikia išskirti žydus? Kas-žin, ar neatsirastų ir daugiaus gyventojų, kurių maskoliais vaditi negalima?

Kachanov ne pirmas tarp gubernatorių pasakė tiesiog į akis žydams šiurkščius ir teisingus žodžius, vienok Lietuvos žydai tai tikrai pirmą kart išgirdo nuo vyriausybės teisybę. Paskutiniame laike visur jau sviete prikiša žydams, kad jie su savo apsielgimu labai yra visiems įsiipykę. Jau tik dalis negalėjo labjaus nubausti mus miestus, kaip siųsdamą ant jų amarą žydų su jų purvais ir nevalumų, užkrečiančių orą, su visomis paslaptomis talmudo, su visu nešvarumu ir vodingumu jų doros, pakreiptos del kenkimo krikščionims.

Kiti sako, kad žydas yra vodingu žydų, kol jis tamsus, o apšviestas mokslu gali tapti nadingu sąnariu draugijos, tarp kurios gyvena. Tai tikras melas! Nuo žydo ir augščiausias mokslas nenuvalo purvų, pritinkančių žemiausiems žydijos laipsniams. Pasiklauskime Drumont'o, ką naudojo draugijos, įtikėjusios į atsimainymą apšviestas žydas ir priėmusios juos į savo sąnarius. Jaigu nenori apsidergti, neprileisk prie savęs žydo; jaigu nenori apdergti savo draugiją, neprileisk prie jos žydo!

Žydas apšviestas bus draugijos sąnariu, net ir nadingu, kol iš to pats turės naudą, ar matomą, ar paslėptą; tegul tik papučia kitoks vėjas, o „naudingas draugijos sąnaris“ taps tokiu, kokiu jam liepia buti žydija ir jos paslaptys. Teisybę šitų žodžių gali išrodyti paveikslas, kad žydai nenori tapti sąnariais tos draugijos, kurios apystovos guli ant menkų paramų. Žydas tapo francuzų, tapo vokiečių, o nė vienas žydas netapo lietuvių, (?) nės dėl jo yra tai kein Geschäft. Tai da Dievui dėkui, kad mūsų draugija negavo iš Jerozolimo „lapės pyrago“, bet ir toliaus visomis pajiegomis pridera ją nuo to giti.

Rugpjūčio 27 dieną Sakiuose (Suv. rėd.) žandarų viršinikas su prokuratoriaus draugu tyrinėjo daugelį žmonių sušauktų dalykuose sugautų lietuviškų knygų ir laikraščių. Visas tas pjuvis prasidėjo nuo Lukšių (netoli nuo Šakių), kur atsirado „šungalvis“ (pravardės neminėsiu), ką suskundė policijai, kad tas ir tas turi lietuviškų knygų ir laikraščių. Prasidėjo kratymai, na ir atrado: pas vieną laikraštį, pas kitą keletą laiškų, ar iš rėdystės, ar nuo pažįstamų lietuvių ir t. t.; pradėjo toliaus sekti pagal tuos laiskus, arba ir įbauginę bailesnius šį tą dasižinojo ir tokiu budu prisirinko gan daug žmonių, neva apkaltitų. Žinoma, iš to visko bus daugiaus garso, nė kaip tikros bėdos, vienok šis atsitikimas tegul bus mums persergėjimu ant tolesnio laiko.

Apie mus, lietuvius, kaimynai sako, kad mes neištikime jaib kam, neišpliauskime, ką turime ant širdies, neišsiduodame su savo mislimis, vienu žodžiu, kad mes labai atsargus. Tą gražią nuomonę apie tvirtumą mus budo, paliko mums išdirbę senteviai, o prie mūsų, šios dienos lietuvių, pritaikiti tos nuomones negalima. Tegul ką paketiname sutarti, ar padaryti, tie, kuriems visai nepridera apie tai žinoti, dasižino kur kas greičiaus, nė kaip visi sutarimo sąnariai. Mislių žmonės iš kaktos neskaito, tai-gi jaigu visas svietas dasižino apie mūsų paslaptines mislis, turime jas išpliaukšti — tai aiškus daigtas. Teisybė, prie mūsų paslaptų daleidžiame visus, be jokio atsargumo, be jokio skyriaus, delto ne dyvai, jaigu atsiranda ir toki, kurių liežuvis suvalkiotas po svieta, lyg naginė.

Pamatę lietuvišką laikraštį, užsikreipiame iš baimės ir nuduodame, kad apie jį nieko nežinome, o gavę N. to-pat laikraščio, pametame jį ant matomiausios vietos. Gavus laišką iš rėdystės, arba nuo turinčiųjų reikalus su rėdyste, vėl dreba iš baimės mūsų pakinkiai, kad tik kas tų laiškų nepamatytų, o pats kaišiojame tuos-pat laiškus visiems po nose, lyg besigirdami, kad mūsų vage taip-gi ne iš kopusto galva ir laikome tuos laiškus ilgą laiką, kaipo liudijimą mūsų paikumo — ne dyvai, jaigu laikraštis, ar laiškas papuola į akis žandarų, arba ir kokio „šungalvio“, ką už paglostymą arba dešimtuką laižo žandarui pavuodegi. O nedasiprotime to menko daigto, kad laikraštį reiktų paslėpti, o laiškus minėtus tuojaus sudeginti — nė sau patiems, nė kitiems nepadarytume bėdos.

Turėdami pažintį su rėdyste ar su raščėjais, neiškėčiame nepasigyrę, kad ir mes šį tą žinome, nesulaikome liežuviu ir visam svietui išpasakojame, kad po tokiu ir tokiu vardu yra užsislėpęs tas ir tas, tą ir tą rašo — ne dyvai, jaigu apie darbinikus dalykuose lietuviystės dasižino mūsų persekiotojai, jaigu raščėjai negali užsislėpti po jokiu vardu.

„Šungalvių“, danėšaučių policijai apie lietuviškus raštus, turime daugelį. Juos išnaikinti vargiai galėsime, vienok apmalšinti tiek tiek, man rodos, galima. Atsargumas, jaigu jis nebutu pas mus tušciu žodžiu, gana pagelbėtu tame dalyke. Vienok ant jo užsitikėti negalime. Nepagelbės nė nubaudimas sugauto „šungalvio“, nes tokiu budu iš vienos bėdos gali įpulti į kitą. Vienok galima pasiūlyti su „šungalviais“ taip, kad jie ir pajustų ir negalėtų apskūsti: reikia stengtis išskirti juos visai iš draugijos. Jaigu „šungalvis“ yra gaspadoriumi, tegul neina pas jį šeimyna, tegul kaimynai nepriima jo pas savę, neina jam į talką ir šalinasi nuo jo visuomet; jaigu jis darbinikas — tegul jo nieks nepriima į darbą; jaigu jis prekyjas — tegul nieks nuo jo nieko neperka; jaigu jis amatnikas — tegul nieks jam neduoda darbo; jaigu jis jaunikis — tegul jaunumenė nepriima jo į bendrystę ir t. t. ir t. t.

Gal kas pasakyti, kad dėl įkunijimo šitos rodos reiktu išmislyti kitą rodą. Gal buti, vienok antroji rodą netaip labai sunki ir ją kiekvienas savo krašte ir pagal savo nuomonę gali išmislyti. Reikia tiktai išaiškinti žmonėms kaime kas tai yra policija, išrodyti visą baisumą pikta-dėjystės tokio „šungalvio“, o dasižinoję žmones kas tokiu yra, žinos kaip su juomi apsielgti — pats, be rodos, pradės nuo jo šalintis. Kaimuose menkiausi mažmožiai greit apsiskelbia, tai kur kas greičiaus apsiskelbs tokia šunybė kurio nors iš kaimo, kaip pardavimas savo brolių į

rankas didžiausių kankytojų mūsų pačių, mūsų tikėjimo, mūsų kalbos.

Nesakau, kad mano rodą butu radikaliska, kad ją galima butu įkūnyti išsyk, kad ji pikta išdildytų vienu žygiu — vienok, jaigu ji ir visai netikta, tai tegul bus nors priminimu, kad turime priverstinai pasirūpinti apie apmalšinimą tarp mūsų nenustojančių skundų ir danėšimų policijai apie lietuviystės dalykus.

Q. D. ir K.

Mikroorganizmai.

(Tasa.)

Paskutiniuose metuose neapilstantis darbe Pasteur pradėjo gydyti skiepijimu ir žmonių siutaligę. Metodos šito gydymo štai koks; pasiutusiojo šunes nuodus skiepija daugeliui kralikų; kralikai susergera siutalige ir stipma; pastipusiųjų kralikų smegenis išima; šitos smegenys yra nuodingos; jai jas įskiepyti sveikam kralikui, jis susergera siutalige. Bandymai Pasteur'o parode, kad nuodingumas tokių smegenų mažinasi, jai smegenis džiovinoti; taip smegenys visai ne džiovinotas nuodingesnės, už džiovinatas vieną dieną; džiovinotas dvi dienas minkštesnės už džiovinatas vieną dieną ir t. t.; džiovinotas 20 dienų visai jau ne nuodingos. Toliaus, bandymai ant gyvulių parodė, kad jai pradėti skiepyti gyvuliui kuonuolengviausias smegenis, o paskui pačiliui skiepyti vis nuodingesnės ir nuodingesnės, tai gyvulys visai ne serga; ne serga niat ir tada, jai ant galo pagalios įskiepyti seiles pasiutusiojo šunės arba jo šviežius smegenis. Kada tokių bandymų buvo gana daug padaryta, Pasteur'ui atėjo ant mislių pabandyti gydyti sukandžiotus pasiutusiuju gyvulių žmones. Kaip augščiaus gyvuliams, taip dabar žmonėms pradėjo skiepyti džiovinatas kralikų smegenis: iš pradžių kuonuolengviausias, o paskui diena į diena vis stipresnias. Rezultatus Pasteur ir kiti apturėjo kuonuogeriausius. Augščiaus susirkdavo nuo įkandimo pasiutusiojo šunes ar vilko 10—12% ir tiek, žinomas daigtas, pasimirdavo, dabar-gi susergera ir miršta tik 2%. Dabar skiepijimu siutaligę gydo ne tik Pariziuje, bet ir kitose šalyse; Austrijoje, Vokietijoje, Rusijoje ir t. t.

Temijimai parodo, kad serga daugiausiai visokioms ligomis, o sykiu ir karštligėmis žmonės, kurių organizmas jau nusilpnėtas; matyt, kad koks organizmas blogai reaguoja visokiems blėdingiems faktoriams, tokiu budu ir mikroorganizmams. Taip džiova, tai liga neturtingų luomų, gyvenančių blogose higieniskose išlygose; ją serga daugiausiai dideliuose miestuose, kur daugelis žmonių gyvena po žemę (sklepuose), kvėpuoja sugadintu oru, ne mato saulės, ne ragauja mesos ir t. t.; jai serga ant fabriku darbininkai, gyvenantieje ne geresnese išlygose. Kaimuose džiova reta liga, nes ten žmonės didesnę dalį dienos praleidžia ant lauko, kvėpuoja tyrumu oru, geriausias mintas. Matoma, kad džiovos bacillos lengvai apsigyvena plaučiuose nusilpnėto ir negali apsigyventi plaučiuose sveiko organizmo. Jai draugija išrištu socialiską klausymą nelygybės turty, ji tuomi pagerintu savo nuskriaustiems dabar sąnariams išlygas gyvenimo ir sumažintu tokiu budu džiova ir kitas ligas.

Nekurios ligos, kaip antai sifilis ir džiova pereina nuo tėvų ant vaikų t. y., jai serga viena iš šitų ligų tėvas, ar motina, ar abudu sykiu, tai labai tankei serga jomis ir vaikai. Užtai-gi butu teisingas ir filantropiskas daigtas už-ginti sifilitikams ir džiovom apintiems poruotis; tada vaikai ne turėtu nekaltai kentėti ir

pačios ligos susimazįtu. Teisybė, nekurie ne pripaįžista, kad džiova pereina tiesiog nuo tėvų ant vaikų; jie tvirtina, kad nuo džiovingų tėvų užgema nedžiovingi tik susilpneję vaikai, kurie paskui sykiu gyvendami su tevais lengvai jau užsikrečia džiovos bacillomis. Jai ir taip butu, tai pati prasmė tokio uždraudimo vis-gi nesimaino. Kaip tai bakterijos sifilio ar džiovos pereina į vaisių dar ne iširta. Ir faktai, pagal kuriuos galima spręsti, kad liga persiduoda vaisiui ir per sekla vyriškio ir per kiaušinuką moteriškės. Prirejiu faktą iš vabalų veislės. Viduryj paskutinio amžiaus Francuzijoje atsirado epidemiska liga šilkinių vabalų, vadinama pebrina; bledis jos buvo neišpasakytai didelė; 1853 m. surinkta buvo 52 milijonai svarų šilkų kamuo-lių (kokonų), o 65 m. tik 8 milijonai. Pasteur'as 65 m. apsieme iširti priežastis peprinos — tai dar buvo jo pirmutinis darbas. Pasteur'as atrado, kad priežastis ligos tai mikroorganizmai — kokkai, kuriuos atrado tyuose peteliškių, patrankų (kirmėlių) ir niat peteliškių kiaušiniuose. Jis parode tokiu budu ir kaip gįtis; reikia neimti kiaušinių del veislės nuo nesveikų peteliškių. —

Ikišiolei kalbėjau apie tai, kaip mes galime apsaugoti nuo patogeniškų mikroorganizmų t. y. neduoti įsigyvendįti jiems mus kune. Na, o jai mikroorganizmai įsigyveno, ar galime kovoti su jais? Reikia pripaįžiti, kad medicina ikišiolei ne moka juos naikįti kuno syvuose, taip sakant radikališkai ligą gydyti. Tiktai trys ligos drugys, sifilis ir reumatizmas gydomos; drugio bakterijos matyt nugaluoja china, sifilio — gyvasis sidabras ir Kali-Jodas, o reumatizmo — salicyliškas natras. Bakterijų kitų karštligių ne galime mes nugaluoti ne užkenkė žmogaus sveikatai arba niat ir gyvasčiai; užtat bakterijos ar žmogų į kapus nuvaro, ar pačios galą gauna ir žmogus pasveiksta. Kodel bakterijos syki kune apsigyvens nesiveisia ten be galo ir ne kiekvieną marina žmogų, tai dar taip-pat ne išaiskįtas dalykas. Ner abejojimo, kad ateiteji, kada mes geriaus susipaįsime su pačeis patogeniškais mikroorganizmais, mokslas duos ir daugiau vaistų, kuria iš galėsime juos naikįti syvuose organizmo, ne kenkdami arba mažai kenkdami pačiam organizmui.

Anaksagoras teoretiskai mastijo, kad oras už turi seklas viso ko. 17 amziuje Levenkukas atrado laše pasmirdusio vandens mažus gyvulokus. Antroj pusėj šio šimtmečio dažinojome, kad mikroorganizmų pilna visur; mes permaneme maž-daug ir jų darbą pogimys. Kaip tai mokslas eina pirmyn iš leto! Mes, teisybė, dabar žinome sulyginant daug, ką žinojo žmonės senovej apie mikroorganizmus ir iki paskutiniam šimtmečiui; bet iš kitos pusės mes žinome sykių ir mažai sulyginant su tuomi, ką reikėtu žinoti: mes ikišiolei ne paįžistame gerai savo galva-žudzių, mes ne mokame su jais kovoti. Ale mokslas, nors žengia pirmyn iš leto, bet stiprium žingsniu: ner ką abejojti, kad mokslas už kokių 50—100 m. duos žmogui tvirtus įrankius del kovos su savo galvažudžeis. Pasteur'as syki išsitaręs: „jai teisinga mano nuomonė, kad mokslas apie mikroorganizmų pats atsiradimą yra chimera, tai išnaikini-mas parazitiskų ligų ant šios pasaulės ne pereina žmogaus pajėgų.“

Paulius.

Korespondencijos.

Iš Suvalku rėdybos. Suvalkai ir vasarą neužmiršta savo neturtėlių; žiemą, kaip rašiau pereitą syki, del surinkimo pašelpos neturtėliams įtaiso teatra, vasarą-gi vieną kartą įtaiso lioterija.

Įtaisymu užsiima nekurie didesni ponai ir ponios, Lenkai ir Maskoliai sykiu; iš pradzių panaitės su ponaičiais (2—3 asabos) vaiksčioja po miestą ir renka dovanas: kas duoda pinigų, o kas daigtų; gautus daigtus, o taip-gi nupirktus už dalį gautu pinigų leidžia ant lioterijos. Lioteriją įtaiso miesto sode; šimet už įnėjimą sodan ėmė po 10 kap. nuo žmogaus, o kas daugiau davė, tai su dideliu ačiu buvo priimta; sode padarė budesles, po kurioms buvo sudėti daigtai, pardavinėjo ir traukė bilietus. Laike traukimo lioterijos sode žaidė du karumeniški orkiestrai, o vakare sodas buvo apšviestas. Nors tą dieną lijo ir oras buvo vėsus, bet žmonių buvo labai daug, žinoma, daugiausiai žemesnėji luoma, iš augštesnės daugelio nebuvo, tur but delei negražaus oro. Abelnai kalbant dėl Suvalkiečių toji diena tai įžymi didelė šventė, kurios daugumas nekantriai laukia, panaitės net taisosi naujas drapanas ant tos dienos! Ir teisybė, del Suvalkiečių ėsti pusėtinai pasilinksminimas. — Daigtai, leidžiami ant lioterijos, ėsti nekoki, nes daugiausiai vis dovanoti, o dovanotam arkliui į dantis nežiuri, bet vis-gi bilietas mažiaus apmokamas, nė vertė ištraukto daigto, jei tik, žinoma, ištrauksi. Užtatai traukia lioterija t. y. perka bilietus daugiausiai žemesnėji luoma: tarnai, tarnaitės, kareiviai ir t. t. Jokių budu neturtėlius labjausiai selpia neturtėliai, nes, pirma ju daugiausiai antrą jie daugiausiai duoda uždirbti ant lioterijos. Užtatai daugeliui iš augštesnės luomos lioterija duoda progą užganėdįti tušties norams, persiprašau, labdaringumo jausmams, nes jie surenka daigtus, įtaiso lioteriją, parduoda bilietus, traukia numerius, išrenka išloštus daigtus, parduoda gerymus; abelnai parodo savo gerus norus ir darbštumą teisingiaus pačius save, nes retas dirbo tiktai del paties dalyko. Šiaip ar taip, bet rezultatas ėsti pusėtinai: šimet gryno pelno liko su viršum 1000 rb. Tą pelną padalino pusiau del maskoliško ir katalikiško vaiku prieglaudos namo, nors pravoslavnu pri-glaustu vaiku kurkas mažiaus, nė katalikišku. — Matote, kad Suvalkai ne labai nori apsileisti kitais miestais; jie rupinasi apie savo neturtėlius, jie rupinasi ir apie savo pasilinksminimą, o taip-gi ir apie apsigynimą nuo nelaimingu atsitikimu: ėia nėra priverstinos ugnies sargybos, bet užtai yra amatoriška, kuri pusėtinai elgiasi, tik, žinoma, kaipo amatoriška, turinti savo viršinikus ir prigulinti nuo policijos, turi perdaug vadovu, užtatai mažai tvarkos; neseniai ėia buvo didelė ugnis, kuriai davė sudeginti kelis namus tiktai delei stokos parėdko; reikia pripaįžiti, kad yra vyrų drasių ir sąžiniškai pildanėiu savo reikalą, bet yra ir tokių ponaičių, prisirašiusiu prie sargybos, kurie tik nori savę parodyti drasiais (kad ne kareivis tai nors ugnies sargas!); mačiau tokius

ponaičius, jau baigiantis gaisrui, kūrui drapanos ir rankos suvis grynos ir kurie šnekėjo su pažįstamais, rodosi atėję ant parodos. — Ugnies sargyba turi savo orkiestrą, kuris žiema kas su bata palinksmina Suvalkiečius miesto kliube. — Vasarą miesto sode du kartu ant nedėlios graija kurumenės orkiestras; apart to jis graija už miesto, Požeros (alias Požerskio) sode. Mokįtojas gimnazijos, kurio tikrai pravardė Požera, o šlektiška Požerski, (jisai gimnazijoje mokina lietuviškos kalbos, „su pasisekimu“ (sic!) vartodamas maskoliškas raides) nusipirko plotą žemės, užvedė sodą, kuriame kartais graija orkiestras ir t. t.; jis padarė naudą, nes iš balos padarė sodą, bet dėl Suvalku tai per brangu, neapsimokės. Tame sode yra namai, kuriuo-e šią vasarą buvo quasismažrusiškas teatras, kur buvo ne tiek mažrusų, kiek žydu ir lenku; aš jame nebuvau, bet girdėjau, kad perstatymus duodavo pusėtinus, bet kadangi visą vasarą sedėjo Suvalkuose, tai ant galo neturėjo už ką išvažiuoti, vienas iš artistų liko Suvalkuose ir dabar pas katalikų bažnyčios prabascių teploja stacijas ir kitokius šventus ruožus; koks iš jo tepliorius, lengva numanyti, bet jis supranta žmonių tikslų: jaigu teploja kareivį, arba velnią, tai padaro tokį, kad baisu pažiūrėti! — Per vasarą Suvalkuose buvo keli atlydai, teko būti ir Vygriuose ant vieno didelio atlydo, ant kurio privažiuoja daug mozurų. Žiu-rėjau pas karabelnikus, kokias jie turi knygas parduoti: apart kelių maldų knygų ir tokių, kaip „Rinaldo Rinaldini“ ir t. p. ir dar mažos vertės kalendoriaus, daugiaus jokių nemačiau. Matyti, kad nėra žmonių norinčių skaityti. Delko? — daug apie tai šnekėti, bet negali nepasigailėti, kad ir rėdybos mieste — Suvalkuose — nėra žmonių, kuriems rupėtu abelni, svarbus žmonių reikalai, kokių pirmiausiai yra apšvietimas. —

Bet gana bus rašius apie pačius Suvalkus, dabar pakalbėsime apie nekurias institucijas, o pirmiausiai apie apielinkės sudą (okružną), kuris turi didelę įtekmę ant drangijinio visos rėdybos gyvenimo. Kaip žinome, Lietuva paskirta ant sumaskolinimo, užtatai valdžia savo užmanymuose dėl to siekio Suvalku rėdybą, priskaitytą prie Lenku karalystės, išskiria iš skaitliaus, nurodydama ant to, kad čia yra uniotų, kurių po teisybei yra tik keliuose gminuose Augustavo pavieto. Tarp kitų nusprendimų dėl to siekio yra ir tas, kad urėdnikus, ypač augštesnius skirti tiktai maskolius - pravoslavnus, tuom tarpu kaip kitose Lenkijos rėdybose lenkai-katalikai gauna net augštas vietas. Tai-gi dabar prie Suvalkų apielinkės sudo yra tik vienas sudžia katalikas ir keli sudžios tyrinėtojai (sliedovateliai), likę nuo seniaus, visi sudžios Maskoliai, supranta lenkiškai, bet lietuviškai nėvienas iš jų nemoka,

tuom tarpu didesnė rėdybos pusė, tai-gi ir didesnė pusė provojančiasi — tai Lietuviai. Kaip paojinga delei teisingumo sudžioms nemokėti gyventojų kalbos, apie tai parašysiu į „Ukinįką“. Čia aš nurodysiu ant kito negerumo sudų organizacijoje: visoje beveik Maskolijoje ir Lietuvoje įvesti taip vadinami prisiegdintųjų sudai, kurie sudija kriminališkas provas; tie sudai tai toki: išrenka 12 žmonių iš tarpo gyventojų, kurie, išklausę visą provą, nusprendžia: ar padarė toks ir toks tą nusidėjimą, ar kaltas toks ir toks tame nusidėjime? Tokius klausymus duoda jiems sudas, o jie tik atsako: „taip padarė“, „taip kaltas“, arba „ne, nepadarė“, „ne, nekaltas“, sudžios, valdžios paskirti, gavę tokius atsakymus nuo 12 prisiegdintųjų, paskiria apkaltįtam bausmę. Tokių sudų nėra Lenkijoje, prie kurios turi dar laimę būti priskaityta ir Suvalkų rėdyba. Vienok priežascių, dėl kurių negalima įvesti prisiegdintųjų sudo, pas mus nėra; mokslas rodo tik šitokias priežastis: 1) jei yra labai tarp savęs nesutinkančios politiškos partijos, arba tautos, 2) jei žmonės labai mažai apsišvietę ir 3) jei yra ypatingas politiškas padėjimas. Nėvienos iš šitų priežascių musu kampe nėra: tautiško antagonizmo kaip nebuvu taip ir nėra, politiškų partijų negali būti, apšvietimas nemažesnis, kaip Maskolijoje, o ką apie ypatingą politišką padėjimą, tai, jaigu valdžia pripažįsta toki tebesanti, jisai nekenkia, nes politiškos provos išimtos iš kompetencijos prisiegdintųjų sudo ir Maskolijoje. Teisybė prisiegdintiems reikia mokėti maskoliškai šnekėti, bet tokių, man rodosi, pas mus atsiras gana, kad išrinkti komplektą prisiegdintųjų. Nekalbant apie kitus to sudo gerumus, jisai išnaikytu tą paoju, kursai yra kriminališkuose suduose delei sudžių nesupratimo vietinių gyventojų kalbos ir reikalingumo šnekėtis per vertiką. Aleksandro II įstatu apie civilišką, o ypač apie kriminališką processą, dabarnykste Maskoliu valdžia atmaino, laužo, vienok prisiegdintųjų sudo, kompetenciją kurio susiaurino, suvis nenaikina, ergo pripažįsta naudingą. Prigulėtu ir mus apdovauoti ta brangia dovana.

Girinįkas.

Iš maskoliškos Lietuvos.

Pirm 1863 metų arti Žižmarių, Trakų pavieto, Vilniaus rėdybos, gyveno labai turtingas ponas Jaginskas; turėjo ans šituos dvarus: Mankaviškei, Stravininkai, Kronis mestelį ir t. t. Po tų metų visą tą žemę valdžia atidave burlokams-starovėrams o p. Jaginską išveže į Sibiriją. Stravininkuose padare kazarmes. Kronių valščiūje sudo susirinkimuose ukinįkai lietuviai kalbą rusiškai. Anam krašte, iš priežastes karo, burlokų, sugudeimo lietuvių, plačiai viespatauna maskoliška kalba. Žižmariuose kunįgai kalba

pamokslą viena nedelę lenkiškai o antrą lietuviškai, suplikacijas ir ražančių gieda lenkiškai. Netoli Paparėių maskoliai iškasavojo klištorį o ant žemes to klištoriaus burliokų prisivadino: per tat aname kampe yra taip didelės vagystės, kad žmones negal lauke nė akečių, nė žagres palikti o užpuolimai ant kelių dauginas. Kur buvo pirma garbe Dievo, dabar viešpatauna velnes!

Šidlave, Resiainių pavieta, par atlaidus Rugsėjaus mėnesyje, ne tik šėip žmonėms vagis raiže kišenių, bet ir del kelių kunjgų, laike spavednes, zegoriukus ir pinigų išiminijo. Taip didelis ten buvo tada susibegims svieta, kad bažnyčioje, po 4—6 ant dienos ant smerties sispausdavo.

Titavenuose, arti Šidlavo, šimet jau trečės popas pasikore. Matyt, kad išplešta Bernardinų klištoriaus žeme rusams ne eina ant gero. Ne trūkūs ketina būti gubernatorius iš Kauno del ištirinėjimo to dalyko.

Tame pat laike, kaip sako žmonės, ketina būti gubernatorius ir Resiainiuose o tai iš tos priežastės: kaip tik rusų diejatelėiai pradėjo girtis, kad darbas jų sumaskolijimo lietuvių eina pirmū, taip lietuviški laikraščiai Prusuose ir Amerikoje pradėjo išrodiuoti, kad pas mus vertimas į maskolius ne išduoda geidžemo diejatelems vaisiaus delto, kad lietuviai ne pasiduoda. Valdže norėdama persitikrėti kaip tie dalykai stovi ir ar jau ni vaikai jau maskoliškai pramokę, atsiunte gubernatoriū, idant tas, sušaukęs iš Šimkaičių valščius 160 vaikų, ištirinētu ar jų daug maskoliškai moka, ar tinka jiems į maskolių cerkvę eiti ir kad jis prikalbinētu vaikus prie maskoliško tikėjimo ir kalbos. Iš tos priežastės tėvai vaikų yra labai nusigandę!

Apie Stakius, Kauno pavieta, pradėjo arklius vogti. Keturius gaspadorius jau nelaime užtiko. Ir apie Resiainius tas pat girdėt.

Tveroniškiuose, apie Resiainius, vagiliai, ar kerštinikāi kaimynai, atėję naktį užgule arklinikā to dvaro, surišo jo rankas ir kojas, įdejo į maišą ir nuonešė į miškā. Ten butu smertį gavęs, kad ne but atejas lesinčius, kuris, radęs suristā, dave žinę į dvarā. Dabar eina apie tą dalykā sudo ištirinėjimas.

Uždrausta yra šiaudus ir sienā vežti į Prusus. Jegut kas matytu vežant tuos dalykus į vakarų pusę ant Prusų, tur provā užlaikyti.

Kaip nesenei archirėjus pro S e r a d z i u , Kauno pavieta, ant Resiainių važiavo, tai valščius, pagal įsakimą valdžios, turėjo iškaišiti keliā aglemis. Ant rytojaus, kad jau maskoliai tikėjos archierejui parodyti, kad jį ir katalikai garbina, neatrado jau ant kelio nė vienos aglikes — visos buvo arba sulaužitos, arba sudegitos. Ištirinėjimai

mas policijos ant neko nuoėjo, ne atrado kas aglikes išvarte.

Visoje Žemaitijoje gudžes kad gyvuliai serga. Galvijams tįsta liežuviai taip, kad per keles dienas negal nieko esti. Paskui taip iš savo volės pereina. Nuo to gyvuliai ne dvesta. Avis ir kiaules taipjau serga.

Žmonės bega į Amerikā del uždarbių, nors ir namieje galetu jį atrasti nuomanus žmonės. Štai viens iš musiškių uždeje kromā Vadžgirije (Resiain. pav.) ir gerai jam eina, kiti vėl prekiauja kiaulemis, žąsimis veždami jas į Paprusę. Štai kiaules Lietuvoje yra daug pigesnes kaip Žemaitijoje, iš kur leidž anas į užrubežį per Liepoją į Anglijā. Jegut Keidainiuose užmoka už paršā 12 rublių, tai Resiainiuose reikia už jį užmokėti 20. Keidainiuose svaras lašinių kaštuoje 10 kopeikų, Eirogaloje 12, o jau Resiainiuose 20 kop. Žmonės turėdami tokius pinigų, kurių reik ant keliones į Amerikā, galetu gražiai verstis. Melžamos karves labai gerai užsimoka Kaune, del to-gi jas ten varo žydai iš Žemaitijos. Kupčiai iš Kuržemes (Latvijos) superka jaučius ant peno į bravarus iš Užnemanio (Suvalkų rėdyb.) ir Girinaičių (tarpe upes Dubisos ir Prusų, Panemuoneis) ir varo anuos į Latvijā.

Kulent javus pasirode, kad javai labai nepakulus, prie to dar pigus, per tat su pinigais labai sunku. Darbinikāi brangūs, nes daugel iš jų kur geresni išeina į Amerikā. Dvarai, kur reikalauna daugel darbinikų o ne tur pinigų, turės pereiti į svetimas rankas.

Bajorams lietuviems ne daleista yra pirkti žemę ant ukės, dabar girdėti kad ir mestuose bus uždrausta.

Nekurie inteligentai Lietuvoje, pradėdant nuo laiko dvasiško kilimo Lietuvos 1882 metų, pradeda nuo pat mažumo mokėti vaikus lietuviškai kalbėti bet dejuoje, kad tas jų darbas del ateinančios lietuviškos kartos (pakalianes) turės išnikti iš priežastės stokos tam reikalingų knygų lietuviškų. Vaikai nuo to laiko jau paaugo ir reikia anuos mokėti, bet turbut pagal senoviškā budā, reikes anuos mokėti lenkiškai. (?)

Maskoliai ne turėdami kur iškisti savo laikraščius, pradėjo įkalbinėti ukinikų valščiams (gminoms) Lietuvoje, su pagelba policijos, idant anuos išrašinētu, o musu ukinikāi, lyg koki avinai atsudyti ant skerdimo, ant visko sutinka, išrašo šitus vestnikus: Vilenskij, Selskij, Russkaho obščestva krasnaho kresta ir t. t.

Kitakart Resiainiuose giedodava bažnyčioje suplikacijas vis lietuviškai nuo amžių amžių, o dabar kunjgai įvede vėl lenkiškai, nors lietuviai ant to ne sutinka, neš gieda lietuviškai o prie altoriaus lenkiškai. Tai-gi jau ir Žemaitijoje, ne tik rytineje Lietuvoje žmones pradeda kariauti

lenkiška kalba su lietuviška. Turbut tai tas viskas padaryta par įkalbeimą ponų lenkų!

Ne tikt inteligentai, studentai universitetų, bet ir mokintinei gimnazijų ne labai pradeda įtikėti teisingumui Maskoliškos istorijos padarytos ant maskoliško kurpalio del naudos maskoliškos valdžios o ant iškados del teisybes. Pagal tą oficiališką istoriją — Lietuva nuo amžių buvusi pravoslavna ir kalbėjusi maskoliškai. Per vėlai biški su melagistėmis! Lietuviai mokinos ir skaito ne vien tikt maskoliškas knygas, gaun ir iš užrubežių. Kas vieną sykį sumeluoja tam jau nieks ne įtiki. Dabar jau „byt' po semu!“ ne kožnam tinka o ypač tiems, kurie truputį valnybes Užrubežyje ir Amerikoje parauna.

Ž'nome gerai, kad pagal įtikeimo senovės lietuvių, jų dušes neše į dangu širvi žirgai. Tai-gi maskoliškas laikraštis „Etnografičeskoje Obozrenije“ 1890 m. No. 1 p. 233 ginčije, kad lietuviai tą pajeme iš „motivų Lenoros“. Žinoma iš kur ten kas galėje buti lietuvišku, jegut maskoliški mokėti pajeme lietuviška mitologiją į savo rankos. (?)

Pamiatnaja knižka Kauno rėdybos ant 1890 m. Maskolijoje kiekvienoje gubernijoje iš-eina kasmet taip vadinamą pamiatnaja knižka (knyga del atmintės), kurioje yra surašyti urėdnį-kai visos gubernijos, statistika jos ir visoki raštai apie ją. Tokioje knįgoje del Kauno gubernijos talpinasi artikulai apie Lietuvą rašyti mažne par vienus tik Maskolius ne išmanančius musu kalbos. Taip: p. Dedelev, savo artikule apie lietuvišką svotbą Šaulių pav., priraše klaidžei daugel lietuviškų žodžių ir tai dar rašydams maskoliškomis raidėmis. Pagal p. Gukovskij (pusl. 315, 219) garsingasis mūsų patrijots XVII šimtmečio atamons Karolis Katkus (Chodkiewicz), valditojas Kretingos ant rubežių Prusų Lietuvos, garsingasis kariaunikas, kuris sumuše švedus po Kirchholmu buvęs maskolius. (?) Prie to dar vardą vieno mestelio Telsių pav. Pikelių išveda nuo dievaičio Pykuliaus, kada tas vardas paeina nuo pravardes Pikelis.

Aitvaras.

Iš Panevežio.

Pasibaige nors kart musu krašte garsi ir liudna byla buvosio maršalkos Puzynos. Rugšėjo 24 dieną tapo jis apsudjtas ant 13 metų į Sibiriją su atemimu visų tiesų. Jis buvo dabar sudjtas tik už savo nedorą pasielgimą kaipo užžiurėtojas Vaškų (Konstantinovo) banko, kuriame pražude dangiaus šimto tukstančių rublių. Ne, rokuojant to, daug jis žmonių nuskriaude, nės po parduvimui jo dvarų visi, paskolinę jam pinigų, ne gaus daugiau kaip 15 arba 10 kap. už rublį, o kiek

yra tokių, kurie jam užtikėją dave pinigų be jokio rašto? Tie dabar nieko ne gaus.

Pasielgimas to žmogaus buvo labai bjaurus, kaip dabar pasirode. Jis buvo išmintingas ir apsukrus žmogus; jaigu jis butu turėjęs ne tik ant lupų, kaip visuomet buvo, bet ir širdyje meilę artimo ir tėvynės, tai butu galėjas daug gero padaryti, o dabar pražudę tik savę, savo turtus ir ne maž svetimų pinigų.

Sulyginant pasielgimą p. Puzynos su pasielgimų kaimynų, jo darbštumą, jo idėjas pilnas žmoniškos meiles su prisisavinimu ir pražudymu svetimų turtų, veržesi kiekvienam į galvą klausymas, ar ne reikia laikyti tą žmogų už psychopatą ir atiduoti jį, vietan į rankas sudžių, po apveizdą daktarų?

Tas pats sudas, kuris atvažiavo į Panevežį sudjti Puzyną, apsudijo vieną girių urėdinįką p. Galuslevicze ant 8 metų į Irkucko rėd., už dovanojimą savo broliui trijų vežimų žabų iš miško, prigulinčio randui. Šimet vasaroje visi ukinįkai su džiaugsmu žiurėjo ant laukų, nės javai didei puikei išrode; dabar-gi kuliant, labai nusimine, nės pasirode, kad tik daug šaudų o mažai grūdų te duoda delto, kad laike žydeimo šalti buvo vėjai; ir bulves ne išdave ne vidutiniškai, tik kas pasejo žirnius ir linus, tai džiaugėsi. Pievos, nors gražiai prižele, bet galvijai visur serga, o vietose, kaip antai apie Pašvietinį, išdvesė. Ne žinau kaip pavadinti tą ligą: gyvuliams liežuvis tinsta, putos eina iš gerklės, o ir ant kojų tarp nagų atsiranda spuogeliai. Kas tik laike ligos ne gine karvių ant pievų, o namieje sausai užlaike ir girde vandeniū su miltais ir davinėjo truputį kokios nors rukšties: duonrukštę, arba uksusą, tam gyvuliai greitai pagijo ir lengvai sirgo. Abelnai, mažai girdėti, kad nuo tos ligos labai dviestu, tik pieną nuo ligotų karvių reikėjo laukan pilti, nės atsitiko, kad žmonės, kurie gere nuo nesveikų karvių pieną, užsikrete tokią pat ligą.

Sodnai šimet beveik ir ne židejo: buvo truputi vaisių ant grūšių, o obuolius kiekvienas ukinįkas galėjo suskaityti ant medžių. Tik slyvos ir nogos gražiai išdave. Daug vietose apie Paneviežį atsirado pavasaryje tiek kirminų, kad lapus nuo medžių visai nuėde. Kaip kur jau pavasaryje medžiai išrode kaip adventuose, nės tik vieni nuogi žagarai stovėjo, o paskui apgule medžius taip daug baltų plešukių, kad jie išrode kaip apdengti žiedais. — Priežastys įsiveisimo tokio daugumo kirminų yra, kad pas mus vaikai naikina pavasaryje lizdus su jaunais panksteliais. Tėvams prigulėtu uždrausti vaikams išiminėti iš lizdų paukštelių arba kiaušinius, visokių paukščių, nės ir musu pilkas žvyrbilis, kuris rudenyje megsta pasmaguranti kviečių, pa-

vasaroje yra priverstas maitintis vienomis kirmelėmis ir tokiu būdu apgina musu sodnus ir laukus nuo visokių bledingų kirmelių ir vabalų.

Šįmet pavasaris prasidėjo nepaprastai anksti, nės jau 23 d. Balandžio visi medžiai buvo apdengti lapais o 27 d. to pačio mėnesio rugiai turėjo jau varpas. Toks ankstybas pavasaris buvo labai geras dėl bičių, todėl jos didei vaisinasi ir Gegužio mėn. leidė specius, o par šiltą ir gražią vasarą galėjo gerai darbauti, už tai rudenyje aviliai buvo pilni medaus.

Darbanjant prie bičių, reikia atsargiai apsieiti su duliu, nės ne seniau kaip pernai buvo musu krašte baisus atsitikimas. Ne toli Panevežio viena bajoraitė M., išsimokinusi bitininkystes, nuėjo su savo sesere apžiūrėti bites, bet darbdamos prie jų, užsikrete ugnį ant drapanų nuo degančio dulio. Pajante tik tada, kada drapanos dege, ir ugnis gerai buvo įsidegus. Užsidegusiji viresnėje sesuo, parsigandus, uždenge sav akis rankomis ir atsigule kniupsčia ant žemės, o jaunesnėji, žinodama, kad geriau ugnį gesinti užspaudžiant ją kuomi nors, nusivilko pirm savo drapanas ir uždenge seserį, bet pamačiusi kad ir jos drapanos pradeda degti, užmete dar ant viršaus kulį šandų. O ana, nabage, apkvaitus nuo dumų, dege ir kepe guledama ant žemes iki namuose ne išgirdo šauksmo ir ne atbego gesinti. Baisias ronas turėjo mergele ant kuno, ypačei ant nugaros, nės turėjo ant savęs gorsetą su geležineis virbalais, kurie įkaitę veržesi į kuną iki kaulų. Viena galva liko ne užgriebta nuo ugnies ir ta dalis kuno, ant kurios gulėjo. Beveik visi metai praėjo iki ronos užgijo; iš pradžios ir daktarai mažą turėjo viltį išgidyti tą nelaimingą auką neatsargumo. Tapo ji visiškai išgidyta tik ačiu daktarui Witortui iš Panevežio ir savo broliui, kuris dave sav nupiaustyti skurą mažais sklypeliais, idant juos uždėti ant ronų seserei į tokiu būdu padėti skurai naujai užaugti.

Gabriela.

— Į gudiškus laikraščius ši naujena tapo paduota iš Panevežio pavietes:

Nesenei tapo atliktas pirmutinis metinis egzaminas moteriškame institute namines gospadorystes baronienės Budberg, institute, kurs tapo užvestas Panemunes dvare, Kauno rėdyboj, iš daleidimo ministro valstijos išdo. Toks institutas — tai vienaitine mokslinyčia netik Lietuvoj, bet ir visoj Gudijoje. Rezultatai ant egzamino pasirode labai gražus: Institutas turėjo vieną mierį — o tai duoti draugijai jaunas mergaites mokančias naminę gospadorystę. Pirmutinis daktirimas visiškai užgana padare toms viltėms, kurios nuo instituto buvo laukiamos. Jau keturios mokytines apturėjo pakvietimą ant vietų dėl vedimo namines gospadorystes. Institute

buvo 20 mergaičių - mokitinių, iš kurių tiktai penkios ineše užmokesni (po 150 rublių ant metu), visos-gi kitos buvo užlaikomos kaštu instituto įkurėjos. Visos mokitines buvo vien tik iš Kurlandijos ir Liflandijos. Kursas mokslo dalinasi į teoritikinį ir praktikinį. Mokitines mokina pažinti namų gospadorystę, ir trusa apie naminius galvijus ir paukščius, kaip vesti pieninę gospadorystę (sviesto ir visokių surių pritaismą), mokinasi verpti ir austi, o taip-pat veda naminę buchhalteriją. Teoritikinis mokslas susideda iš maskoliškos kalbos (skaitymas ir rašimas), aritmetikos, teorijos rokundos vedimo ir namines higienos. Va neplati, bet labai protinga programma tos naudingos mokslavietes. Eile mokitųjų tos mokslinyčios susided: iš globejos, viresniosios prižiūrėtojos, mokitojo maskoliškos kalbos, daktaro, feldčerio veterinarijos, sodiniko ir bitiniko, mokito surių taisitojo ir virėjo. Visas mokslas vedasi maskoliškoj kalboj.

Čia nuo savęs pridursiu, jog labai gerai butu, idant šviesus lietuviai, ne toli nuo priminto instituto gyvenantieji, arčiaus tam institutui prisiziūrėtu ir duotu atsakimą, ar tas institutas ir dėl musu lietuvačių ne butu geras, ar ten prima mergaites vien tik lietuviškai temokančias? O jegut ne — tai ar nebutu galima pas to instituto įkurėją pasirupėti apie aną į ten daleidimą? —

L - s.

Iš Suvalku gubernijos.

Marijampolė (Senapilė, Starapolė). Buvo šnekėta, kad musu gimnaziją neužilgio apvers iš kokią ten amatišką (remeslų) mokslavietę, nes, pagal mus buvusių valdžių išmanymą, gimnazija nereikalinga esant dėl lietuvių, nes jų dangumas gimnazijos nepabaigia, bet pasiekę kokią penktą kliausą, traukia sav į Seinus (į seminariją). — Ką, girdi, ar tai gimnaziją dėl to įtaisyta, kad daryti iš lietuvių kunigus? — taip šnekėdavo buvusias direktorius gimnazijos p. Solovjevicz. — Bet dabartinis direktorius p. Gajevski's kitokio išmanymo ir po jo valdžia gal gimnazija išliks nuo išnykimo, bent dabar niekas apie tai nešneka.

— Javai šįmet išrodo gerai, tiktai rugiai esą be brandos — vis užsimerkę ir užsimerkę varputės.

— Šią vasarą baisiai pradėjo džiuti giriose aglės. Pagal ištyrinėjimus pasirodė, kad jas naikina kasžin-kokios ten kirmėlaitės, kurios, gyvendamos po žievę, suėda brasdą ir medis turi džiuti. Paskui tos kirmėlaitės pavirtusios į vabaliukus išlenda per žievę laukan ir nulekia. Kad apgėti nuo tokios ligos, aglės kerta, lupa žievę ir degina ją. Iškirštų medžių yra jau gana daug, o padžiuvusių vis dar atsiranda.

— Kaip medžius naikina ligos, taip ir su žmonėms atseina. Apie Sasnavą šią žiemą ir

pavasarij gana apšėiai žmonių, ypač jaunų parito difteritas (kriokligė, kaklinė). Dabar kaip kur girdėt dizenterija sergant. Budkoj pradžioj vasaros ar dar pavasarij nežinau, koks feldšeris skiepijo vaikus. Visi vaikai, pasakoja žmonės, po tam paliko išberti, keli labai ištinę numirė, kitų pradėjo guzai palei pažastis kilti, kiti neva pasitaisė. Mena, kad tasai skiepytojas kasžin kuom užkrėtė tuos vaikus.

— Dar apie Budką (Dėbova Bnda kitaip) yra čionai sudas gmino (gminy) sud.). Sudžia to sudo p. Gromskis, norint moka gerai lietuviškai, sudija žmonės maskoliškai, priegtam pats sudžia ne maskolius, bet lenkas. Kad lietuviškai sudyti ne uždrausta, tai matyt iš to, kad prieš 2 metų buvęs sudžia p. Czernowski, sudydamas, su žmonėmis šnekėdavo lietuviškai. Nežinau, ar tik pas mus dabar toks dyvinas sudžia, ar ir visur jau taip. Suprantamas daigtas, kad toksai pasivedimas sudžios gali padaryti žmonėms provojantiems didelią skriaudą, nes nė galima prigulinciai išaiškinti viską, kada vienas nesupranta, ką antras šneka; norint sudžios žodžius verčia launyka, bet vertimas ir gyva kalba — tai ne vis tiek.

Politika.

Gyvenimas mažų viešpatysčių labai retai pritraukia prie savęs Europos draugijos nuomone, sukuoptą daugiausiai ant vidurinės ir užrubežinės politikos didelių viešpatysčių; menkas tautas, pasiekusias politiškos nepriegulmės, taip labai užmiršta, kad visų mastis labjaus pritraukia koks nors menkas atsitikimas iš gyvenimo vieno žmogaus, turinčio svarbų balsą dalykuose didelės viešpatystės, nekaip gyvenimas visos, bet mažos, tautos, kuri iš viso vieko iriasi prie laimės. Toks pakėlimas atskiros žmogystos ir užmiršimas arba užtylėjimas apie milijonus kitų priguli nuo priežasčių, kurių reikia jieskoti abelnam būde šios dienos gyvenimo ir pamatinėse jo tendencijose; bet šitą klausymą turiu palikti šalyje ir, del savo dalyko, tiktai nurodyti ant to, kad mažos viešpatystės retai užima Europos draugiją. Prie tokių retų atsitikimų priguli dabar Portugalija ir nedidelis Šveicarijos kantonas — Tessino. Portugalijoje paskutinį laiką republikanų partija pradėjo didelią agitaciją prieš monarchizmą. Neuzkentimas dabar esančios valdžios ir monarchiškos formos ypač pasididino, kaip buvo padaryta sutartis su Anglija apie atskyrimą rubežių abiedviejų viešpatysčių Afrikoje. Kadangi Anglija, kaipo viešpatystė daug drutesnė, ne labai rupinosi apie tiesas, prigulincias Portugalijai Afrikoje, ir iš dalykų paėmė sau liavo dalį, draugija Portugalijoje pakėlė balsą prieš valdžią už tai, kad ji nesaugoja tautos tiesų ir nacionališkos garbės. Neuzkentimas žmonių, turinčių savo rankose valdžią, iššauktas nepasisekimais naujokinytės politikoje, pereina nuo atskirų individų ant valdžios formos ir neretai tenka girdėti ant susirinkimų šaukiant: „sveika republika!“ Tai negali ne bauginti užtarėjų monarchizmo, ytin delto, kad jo pamatas ne perdaug stiprus. Negana to, ka anti-

monarchiška agitacija retina eilias užtarėjų monarchizmo ir sėja piktus del jo grūdus, pats nešiotojas jo negali sulaikyti kenkenčios įtekmės ir kovoti su išlygomis, palengva griaujančiomis monarchizmo esybė. Suvestas ligą iš pats mažens ir dabar gulintis ant ligos patalo, ne turi nė energijos, nė atsakancio vieko, idant reformomis sutikti draugijos reikalavimus, tvirta užrubežinia politika prilaiykiti tautos tiesas ir garbę ir tokiu budu pakelti visų akise savo paties garbę ir drauge tos formos valdžios, kurią jis nešioja. Šitos asabiškos išlygos, tarp kurių esti Don Carlos, dar sunkesniu daro padėjiną valdžios. Kaipo rezultatai sunkaus padėjimo, pasirodo tankus persimainymai ministerijos. Ministerija, paėmusi valdžią po sutarciai su Anglija, neseniai turėjo atsitraukti ir ikišiol dar kita neužėmė jos vietos, nes nieks negali tikėtis, kad laimingai pasiseks išpainioti užstojusi padėjimą. Prieš valdžią stovi dabar klausymas, ką daryti su sutarcia, padaryta su Anglija? Ne priimti jos ir suraminti užgautą draugiją, tai vis tiek, ka atsisakyti nuo apgynimo viešpatystės tiesų Afrikoje, nes, kaip nebus jokios sutarties, Anglija turės laisvas rankas ir, kaipo drutesnė, galės užimti visus naujokynus Afrikoje; priimtingi sutartį, tai vis tiek, ka išblaškyti neapykantos liepsną ir posavimi griauti pamatą.

Šveicarijoje, kantone Tessino, liberalai pakele vaidą prieš valdžią, kuri buvo rankose klerikalų, ir syla priverte šituos pasiduoti. Idant sumišimas neišsiplestu, Vienybės Santara atsiunte komissarą, kuriam buvo prisakyta paimti į savo rankas valdžią ir paleisti ant laiko susidariusią vyriausybę. Priežasčia staigaus sumišimo buvo priešingas konstitucijai pasielgimas klerikalų su opozicija — liberalais. Klerikalai, sugriebę į savo rankas valdžią, nesigėdėjo visokiais pragumais užtikrinti sau daugumą pritarančių ir neteisingas pasielgimas toks didis buvo, jog Vienybės Santara kelisyk turėjo įsikšti į tarpą kovojenčių partijų ir išreikšti pabaudimą klerikalams. Šitie, vienok, nepaliovė spaudę opozicijos ir laužę konstitucijos įstatymų. Liberalai tokiu budu buvo priversti tvirtis paskutinio įrankio — reikalauti peržiurėjimo konstitucijos. Suriukę buvo su viršum devynis tukstančius parašų ant peticijos ir, kadangi del peržiurėjimo konstitucijos reikia tiktai 7000, padavė ją valdžiai. Nesulaukę jokio atsakymo ir matydami, kad valdžia paliks peticiją neužganedinta, priversti buvo syla išveržti nuo klerikalų valdžią, idant dasigauti peržiurėjimo konstitucijos ir prasalinti neteisybes, kokių dasileisdavo klerikalai. Vienybės Santara išdavė paliėpimą paduoti klausymą apie peržiurėjimą konstitucijos ant balsavimo kantono gyventojų. —

Anglijoje airių padėjimas vėl kyla į viršų ir vėl labjaus pradeda užimti politiškas partijas. Badas, kabantis ant galvos nelaimingų gyventojų ir iššaukiamas neužderėjimu bulvių, verčia užtarėjus Irlandijos reikalauti nuo viešpatystės pagalbos. Atsitikimai parodo, kad padėjimas Irlandijos gyventojų gali buti baisus, vienok Anglijos vyriausybė, kuri ant šauksmo pagalbos tankiai atsako gaujomis polismėnų ir areštais, nenori tikėti aiškiems ir rustiems faktams ir nepalijauja tvirtinus, buk padėjimas iš tiesos nėra toks baisus, koku parodo jį užtarėjai airių. Valdžia, žinoma, nenori pripažinti aiškių faktų, nes tai į sapną paverstu geradėjystes, kurias, sako, darą pasamdyti viešpatystės tarnai. Vienok, geradėjystės tos labai abejotinos, jaigu toks atsitikimas, kaip neužderėjimas bulvių, gali iššaukti badą krašte; tai liudyja, kad agrariškos išlygos labai neteisingos, prie kurių buvis milijonų žmonių priguli nuo to, daug ar mažai lyja, užauga ar ne bulvės. Ne-

teisengumas esančių ekonomiskų išlygų daro neatbutinai reikalinga reformą agrariskų prietikių Irlandijoje; reforma-gi reikalaujama ne greitai gali būti išpildyta, nes pereitą šesįjį parlamento pasirodė, kad valdžia daug kliučių sutinka delto, kad savo projektu, kaip užtėmyjo Parnell, nori išrišti tikrai pusę klausymo, nori užgauti slėgentį Irlandiją vargą tikrai už viršūnės, nepajudinus jo saknų. Ateisenčioje sėsijoje, kuri neužilgo prasidės, taip-gi negali tikėtis pasisekimo valdžios, nes priešasčių, trukdžiusių apsvarstymą projekto reformos pereitą sėsiją, dabar prisidės da įniršimas opozicijos, iššauktas areštais Dillon'o, O'Briën'o ir kitų užtarėjų Irlandijos. Valdžia visai neapmąstė, kokį klaidų žingsnį daro, liepdama suimti Irlandijos vadus tada, kada ytin reikia jai užtarėjų, kurie ateisenčioj sėsijoje užstotų jos reikalus ir padėtų praveisti reformą taip, kaip reikalauja jos tikra nauda Irlandijos. Neišmintingas pasielgimas valdžios daro sunkesniu jos padėjimą ir ardo pamata, ant kurio stovi konservatorių ministerija. —

Francuzijoje draugija užimta smulkmenomis bulanžizmo istorijos, kurias apskelbė Mermé. Pasirodo, kaip jau seniai galima buvo apie tai spėti, kad agitacija Boulanger'o ir jo sėbrų įneša visai negražias žinias

į istoriją trečiosios republikos. Dabar visai aišku, ko norėjo Boulanger, stengdamasis patraukti ant savo pusės ko daugiausiai balsų gražiais žodžiais, tarp kurių ne sykį buvo girdėt: „sveika republika.“ Norėjo ne republikos, kurioje, kaip jis sakydavo, kiekvienam butu apsaugota laisvė, butu laisvė žodžio ir nuomonių, bet monarchijos, kurioje augščiausia valdžia turėjo būti jo rankose. Iš pasakojimų Mermé pasirodo, kad monarchistai ėjo išvien su Boulanger'u, idant, paskui, žinoma, jaigu butu pasisekę datirti siekio, pasidalinti vaisius, kuriuos butu atnešęs padėjimas, kaipo valdonų, viešpatystėje. Toks pasielgimas monarchistų partijos turės nemažą svarbą del jų ateisenčio politiško stovio. Neseniai jie buvo apreiškę norą eiti konstitucijos keliu ir pripažinti dabar esantį republikaniską valdymą. Potam gi, kas atidengta apsakymuose Mermé, nieks nepatikės monarchistų norams ir sunku bus jiems sugrįžti ant kelio, parodyto konstitucijos; o jaigu jie butu galėję pastoti į republikanų eilias, tai, susidėję su partija vidutinių republikanų, butu padarę vieną apščių partiją, kuri, paėmus valdžią į savo rankas, galėtu ilgai ją laikyti, turėdama ant savo pusės daugumą.

Joniškis.

Ei toli, toli. *)

Ant balsu sudėjo Niedzielski.

Ei to - li to - li už Ne - mu - ne - lio sė - dė se - sy - te

ant ak - me - nė - lio Se - de se - sy - te ant ak - me - ne - lio.

*) Kas žino šitos dainos žodžius, meldžiamas, teprisiūnčia juos į rėdystę Varpo.

Varpelis.

Gromatnyczia.

Vincaičiui. 8 rub. už Varpą ir Ukinįką apturėjome; taipjan ir tąšą Istorijos Lietuvos.

Gužučiui. Atsiųstoms dainoms truksta mieros ir ritmo — delto sunaudot jų ne galime.

Visiems. Rėdyste persiprašidama duoda žinią, kad paskutineme laike, gromatos atėjusios pas mus ant antrašo Vogelio ne tapo mums išduotos ir sugrižo atgal iš kur buvo siųstos, nes Vogelis iš Tilžės iškeliavo.

Lietuvinįkui. „Litvomano Daina“ buvo jau patalpįta „Garse“, antrą sykį į laikraščių talpįti ne tinka.

Apgarsinimai.

Tilžeje išėjo ir gaunamas už 5 kap. rėdystese „Varpo“ ir „Ukinįko“

Lietuvos Ukininku Kalendorius

kureme patalpįti pamokinimai: apie pagerinimą ir apžiurėjimą pievų, apie mėšlus, žinios kaip apseiti idant gauti paskolinimą iš Ukiško Banko del pirkimo žemes ir daugel visokių rodų del musu ukinįkų, ne kalbant jau apie pasaką ir dainas, kalėdų giesmę su natomis ir t. t.